

Ziņu izdevums skolotāju atbalstam
pilnveidotā mācību satura un pieejas īstenošanai

Augusts 2019
Nr. 7

Radošums ir personības galvenā īpašība

Par mācību vides un procesa
organizēšanu Rīgas Klasiskajā
ģimnāzijā – **7.lpp.**

No standarta līdz mācību stundai

Jelgavas Valsts ģimnāzijas angļu
valodas skolotājas Agitas Ozoliņas
pieredze – **18.lpp.**

Jāiet līdzī laikam un bērniem!

9 pirmsskolas darbinieki –
par gatavību jaunajam mācību
gadam – **29.lpp.**

Saturs

Dažādi, daudzveidīgi, aizraujoši	3
Meklēt un atrast piekļuves punktus katram	4
Radoša skola un atbildīgi skolēni Rīgas Klasiskās ģimnāzijas pieredze	7
No standarta līdz mācību stundai Angļu valodas stundas Jelgavas Valsts ģimnāzijā	18
Bērns kā aktīvs darītājs jau pirmsskolā Intervija ar Patrīciju Herbertu	23
Iespējas lielākai daudzveidībai skolotājiem un bērniem 8 pirmsskolas darbinieku stāsti	29
Kas ir tavā pirmsskolas skolotāja rokassomiņā?	36
Ko bērni domā par skolotājiem?	37
Aktualitātes	40

Redaktore: Inese Leitāne

Redkolēģija: Zane Oliņa, Alnis Auziņš, Liene Rolanda, Katrīna Duka-Gulbe, Mihails Basmanovs

Korektūra: Alnis Auziņš

Maketētāja: Gita Dimdiņa

Vāka foto: Valdis Jansons. Emīlija un Lote pirmsskolas izlaidumā

Saziņai: info@skola2030.lv, tālr. 66051908

www.skola2030.lv

© Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr.8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā.
Domāt.Darīt.Zināt. materiālus drīkst izmantot informatīviem, izglītības un pētniecības mērķiem, obligāti norādot avotu. Ja vēlaties izmantot materiālus citiem nolūkiem, rakstiet uz e-pasta adresi info@skola2030.lv.

Dažādi, daudzveidīgi, aizraujoši

Cienijamo lasītāj!

Grūti nepamanīt – jaunais mācību gads jau pavisam tuvu. Šogad vispārējā izglītībā Latvijā tas būs īpašs ar to, ka visas pirmsskolas Latvijā sāks īstenot pilnveidoto mācību saturu un pieeju (<https://www.skola2030.lv/pirmsskola>), kas paredz pārmaiņas pirmsskolas bērnu un darbinieku ikdienā, taču vēl svarīgāk – domāšanā. Starta pozīcijas katrā pirmsskolā ir atšķirīgas – aprobācijā iesaistītajās pilotpirmsskolās (<https://www.skola2030.lv/pilotskolas>) jau novēro pirmās redzamās pārmaiņas bērnos, uzkrāta pirmā pieredze un atziņas, savukārt ir pirmsskolas, kas ir pārmaiņu ceļa sākumā – ar pārliecību, ar šaubām, ar gaidām. **Lasiet deviņu pirmsskolas darbinieku stāstus un uzziniet, ar kādām sajūtām viņi gaida pirmo septembri (29. lpp.).**

Pirmsskolas skolotājiem noteikti būs interesanti izlasīt arī **britu ekspertes Patrīcijas Herbertas interviju** – viņa ar savu plašo skolotājas pieredzi, sākot no vidusskolas līdz pirmsskolai, turklāt dažādās pasaules valstīs, ir nonākusi pie pārliecības, cik svarīgi ir pārmaiņas sākt tieši pirmsskolā un ieaudzināt bērnos aktīvas rīcības spēju, iniciatīvu un atbildību, lai bērni būtu gatavi mācībām skolā un dzīvē (23. lpp.).

Tāpat piedāvājam iespēju pārliecināties par to, kas ir jūsu **pirmsskolas skolotāja rokassomiņa** un kas vēl gaidāms un sagādājams (36. lpp.).

Pamatskolas skolotāju aicinām lasīt **Jelgavas Valsts ģimnāzijas angļu valodas skolotājas Agitas Ozoliņas pieredzes stāstu** par to, kā no standartā formulētiem plānotajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem nonākt līdz mācību stundas plānam, – šī pieredze parāda to, kā domāt par sasniedzamajiem rezultātiem, un noderēs arī citu mācību priekšmetu skolotājiem. (18. lpp.).

Skola2030 eksperti, strādājot pie mācību satura un pieejas pilnveides, interesējas un iepazīst gan ārvalstu pieredzi, gan labās prakses piemērus tepat Latvijā. Šajā pavasarī, kad notika aktīvs darbs pie vidusskolas mācību satura piedāvājuma, **devāmies ekspedīcijā uz Rīgas Klasisko ģimnāziju**, kurā labprāt izmanto mūsdienīgas mācīšanās metodes un īpaša vieta tiek piešķirta radošumam un atbalstam katra bērna individuālajai izaugsmei.

Popularizējot bērncentrētu pieeju izglītībā, bez pašu bērnu viedokļu uzklaušanās neiztikt! Šoreiz **1.-3. klases skolēni stāsta, kādu viņi vēlētos redzēt skolotāju** un ko, viņuprāt, skolotāji dara vasarā. “Kad skolēnu nav, viņi taču var priecāties,” prāto kāds nometnes dalībnieks. Taču atcerēsimies, ka prieks apzinātā vecumā jau ir izvēle, nevis tikai reakcija uz patīkamo.

Bet sāciet lasīšanu **ar Zanes Oliņas, Skola2030 mācību satura ieviešanas vadītājas, “piekļuves punktiem”** – par to, cik plašas un daudzveidīgas ir iespējas rosināt bērnos interesi izzināt, iepazīt, iepazīt un cik svarīgi ir šo interesi rosināt un uzturēt. Ļoti ceru, ka arī šie ievadvārdi savā ziņā kalpos par “piekļuves punktu” – jūsu intereses rosināšanai.

Ziņu izdevumu Domāt.Darīt.Zināt. izdevumus atradīsiet www.skola2030.lv – varat to brīvi izdrukāt, lasīt paši un dot kolēģiem, draugiem, bērnu vecākiem. Jautājumus, ieteikumus, komentārus lūdzam sūtīt mums uz e-pastu info@skola2030.lv (ar norādi “Redakcijai”). Lai saņemtu elektronisko versiju, piesakieties jaunumu saņemšanai <https://www.skola2030.lv/pieteikties>.

Lai mums visiem izdevies šis mācību gads!

Inese Leitāne,
Skola2030, Domāt.Darīt.Zināt. redaktore

Mūsdienu mākslas muzeja Amos Rex Helsinkos jumts. Foto: Zane Oliņa

Meklēt un atrast piekļuves punktus katram

Pārdomas, uzsākot jauno mācību gadu, par iespējām mācību procesā katram atrast ieejas durvis produktīvai izziņai jeb – kā sagatavot augsni mācībām?

Zane Oliņa, *Skola2030* mācību satura ieviešanas vadītāja

Vasaras brīvlaikā ar ģimeni bijām Helsinkos. Pastaigā pa pilsētas ievērojamākajām vietām devāmies aplūkot nesen atvērto Amos Rex (<https://amosrex.fi/en/>) mūsdienu mākslas muzeja ēku. Pats muzejs atrodas pazemē, par tā klātbūtni liecina neparastas jumta konstrukcijas, kuras ikviens var izpētīt pēc sirds patikas. Visiem – no pirmsskolnieka līdz tīnim – bija intereses dzirksts acīs un neviltots jautājums: kas atrodas zem šīm jumta? Kad izstāstu, ka mūsdienu mākslas muzejs, seko jautājums:

“Vai varam iet paskatīties?” Kas var būt labāks par šo? Protams, ejam.

Turpinājām ceļojumu, iepazīstoties ar Helsinku Zinātņu centru HEUREKA (<https://www.heureka.fi/?lang=en>). Mūsu lielākais un atmiņā paliekošākais ieguvums, pie kura pavadījām visvairāk laika, – īpaši veidota šķēršļu taka, ko katrs var piedzīvot, to pārvarot invalīdu ratiņos, tā tiekot cauri gan nosacītai ēkai ar durvīm un vairākām istabām, gan ar mēģinājumu un kļūdu metodi tiekot pāri dažāda augstuma apmalēm, ceļa segumu veidiem, virsmas slīpumiem.

Darbošanās laukums Valmieras vasaras teātra festivāla centra apmeklētājiem. Foto: Zane Oliņa

Valmieras vasaras teātra festivālā (<http://www.valmierasfestivals.lv/>), kura programma šogad, līdzīgi kā citus gadus, bija veidota bērniem un jauniešiem, apmeklētājus festivāla centrā sagaidīja koka konstrukcijas – lielākas un mazākas koka detaļas, formas, no kurām pats var veidot bezgalīgi dažādas kombinācijas. Izrādēs kā kaleidoskopā galva reiba no piedāvātajiem skatu punktiem, caur kuriem paskatīties uz pasauli – tu vari vērot izrādes darbību pa braucoša autobusa logu, tad pēkšņi darbojošās personas iekāpj autobusā un ir tev līdzās; izvēlies savu – katru pavisam atšķirīgu – skatītāja krēslu un ar pārsteigumu atklāj, ka esi iesaistīts dinamiskā spēlē par noteikumiem; pirms ieejas izrādē katrs tiek pārbaudīts ar simbolisku metāla detektoru, iekams doties tālākā bailu izpētes ekspedīcijā.

Visās šajās situācijās klātesoši bija “piekļuves punkti” – kāds pavediens, neierasta perspektīva, kas pievelk ar magnētisku spēku, rosina izzināt vairāk, iedziļināties. Nav iespējams pārvērtēt “piekļuves punktu” nozīmi mācībās. Tematu, stundu plānošanā skolotājiem jau ierasts kļuvis atslēgvārds “aktualizācija” jeb augsnes sagatavošana mācībām – atrast “āķi”, ar kura palīdzību piesaistīt,

uzturēt bērnu un jauniešu uzmanību, radīt interesi par to, ko mācīsies; veidot izpratni par sasniedzamo rezultātu – kas man jāiemācās, kādai informācijai visvairāk pievērst uzmanību, – un saistīt jauno saturu ar iepriekšējām zināšanām. Neapstrādātā, nesagatavotā augsne sēklai uzdīgt ir ievērojami grūtāk.

Katram, iespējams, būs citādi piekļuves punkti, lietas, kas piesaista, uzrunā, aizrauj, rosina atvērties, eksperimentēt, rakties, ļauties nezināmajam, nebaidoties kļūdīties. Ļoti svarīgi ir piedāvāt un pieļaut daudzveidīgus piekļuves punktus. Rast iespējas katram pašam tādus meklēt un sev atklāt. Satikties sākumpunktā un tālāk iet kopā.

Pirmsskolās pakāpeniski nostiprinās prakses, kas arvien vairāk bērniem paver iespējas aizraujošas mācīšanās piedzīvojumam visas dzīves garumā. Jūnijā, noslēdzoties divu gadu mācību satura un pieejas aprobācijai pirmsskolās, intervējām pirmsskolu un skolu pirmsskolu komandu pārstāvjus par viņu pieredzi, nākotnes plāniem. Sarunās sadzirdēju, ka lielākais izaicinājums bijis domāšanas maiņa skolotājiem – nepateikt priekšā, ļaut domāt un mēģināt pašiem. Pieņemt, ka bērns ir protošs

Zinātņu centra HEUREKA šķēršļu taka pārvēršanai invalīdu ratiņos. Foto: Zane Oliņa

un varošs jau tajā brīdī, kad pirmo reizi sper kāju pār pirmsskolas sliekšni, arī divgadnieks, un pašam nebūt vienmēr zinošajam, ierosmes bagātajam skolotājam, kuram ir visas atbildes un kurš ir sīki izplānojis, kā visi te tagad mācīsies vienā veidā un laika nogrieznī. Vairāk uzticēties bērnam – pagaidot, paklusējot, ļaujot paust savu viedokli, sagaidot viņa atbildi. Strādāt ar skaidru izpratni par nozīmīgo bērnam sasniedzamo rezultātu, neskrienot uz priekšu, steigā cenšoties iemācīt pārāk daudz, lai nosegtu kādu iedomātu laukumu. Plānojot mācības, pirmkārt, domāt par to, ko darīs bērni, nevis es kā skolotājs, kāda pieredze bērniem nepieciešama, lai veidotos patiesi dziļa izpratne, attīstītos prasmes un ieradumi.

Uzsākot jaunu tematu, piedāvāt iespējas bērniem pašiem pētīt, eksperimentēt ar dažādiem darba piederumiem, materiāliem, gudrojot, ko ar tiem varētu iesākt, nenovēlnot striktu robežu starp bērna un skolotāja rosinātām rotaļdarbībām, tā nepasakot, ka tagad mēs tikai spēlējamies, bet tagad mācāmies. Ikdienā atbrīvot iespēju, iedot sev atļauju vērot, kas darbojas, kas uzrunā, kur jāpieliek roka bērnu redzesloka un iespēju paplašināšanai. Vārda tiešajā nozīmē pietupesties un paskatīties uz mācību vidi no bērna perspektīvas – vai

labi domātie uzskates materiāli viņam pamanāmi, vai nepieciešamie darba piederumi aizsniedzami? Mazāk runāt pašiem, vairāk uzklausot, rosinot runāt un piedāvāt atbildes tieši bērniem. Mērķtiecīgi un apzināti attīstīt bērnu vispārīgās jeb caurviju prasmes, mācoties plānot, izvērtēt dažādus risinājumus un savas darbības, uzklauzīt citu viedokļus u.tml. Šāda atvērta, iekļaujoša pieeja mācībām nepieprasa veidot katram konkrētajam bērnam veidot individualizētu izglītības programmu, tā paver iespēju no skolotāja piedāvātā ierosinājumu klāsta katram meklēt savus, arvien jaunus piekļuves punktus.

Rezultāts neizpaliek. Uz manu jautājumu, kādus nākamajos pirmklasniekus saņems skola, skolotāji, atskatoties uz pēdējo divu gadu darbu, atbild – izzināt gatavus. Domājošus. Atbildīgus. Patstāvīgākus. Drošākus un atraisītus. Tādus, kas negaida, kad pateiks priekšā, kas jādara. Tādus, kas paši ierosina, dara, vērtē, kas ir izdevies. Pavisam noteikti – dažādus. Ļoti tālāk mācīties gribošus. Tikai ne mierīgi solos sēdošus.

Šķiet, pirmsskolas atradušas stabilus orientierus piekļuves punktu sazīmēšanai. Skolām šis gads ir lieliska iespēja skaidri ieraudzīt savējos. To nevar tad, ja nedodas ceļā. Lai iedvesmojošs un atklājumiem bagāts visiem šis mācību gads! ☺

Radoša skola un atbildīgi skolēni

Rīgas Klasiskās ģimnāzijas pieredze mācību vides un procesa organizēšanā

Rīgas Klasiskajā ģimnāzijā jau tagad, pirms pieņemts jaunais valsts vispārējās vidējās izglītības standarts, mācību darbs vidējās izglītības pakāpē lielā mērā notiek atbilstoši jaunajam modelim. Kā tas notiek? Un kāpēc skola izšķīrusies iet šādu ceļu? To, ciemojoties ģimnāzijā, lūkoja noskaidrot *Skola2030* komanda: Ieva Freidenfelde, Inese Leitāne un Alnis Auziņš. Paldies par sarunu sakām ģimnāzijas direktoram, *Dr. paed.* Romanam Alijevam, direktora vietniecei izglītības jomā 4.-6. klasēs Innai Burovai, ģeogrāfijas un ķīmijas skolotājam Alvim Tukānam, ekonomikas skolotājam un kuratoram Dzintaram Dvinskim un 11. klases skolniecei Ramintai Faizulīnai, kas apgūst inženierzinātņu programmu.

Sagatavoja Alnis Auziņš un Ieva Freidenfelde *Skola2030*.

Foto: Inese Leitāne

Radošums – ģimnāzijas koncepcijas pamatakmens

Kā attīstīt radošās spējas? Šis svarīgais jautājums pedagogijā nodarbinājis Romanu Alijevu jau sen, tam savulaik veltīts viņa promocijas darbs, jaunais skolotājs piedalījies konferencēs ārzemēs un īpaši iedziļinājies amerikāņu izglītības teorētiķa Džona Djūija darbos. “Ja es uzzinu kādu interesantu, pamatotu domu, tad es to izpētu dziļāk un piedāvāju kolēģiem izmēģināt. **Gribu akcentēt vienu patiesību – mācību procesā ir ļoti svarīgi iziet ārpus**

ierastajiem, klasiskajiem rāmjiem.” Kā skaidro mācību iestādes vadītājs, radošums bijis skolas izveides pamatā jau pirms gadiem divdesmit, kad tapa klasiskā ģimnāzija kā jauna, brīvāka un radošāka mācību iestāde.

Direktors uzsver, ka radošums ir personības galvenā īpašība, un šīs spējas attīstīt – tas skolas laikā ir pats svarīgākais visiem audzēkņiem. “Mēs centāmies izveidot tādu vidi un sistēmu un lietot tādu metodoloģiju, kas palīdz jebkuram skolēnam īstenot savu potenciālu, proti, visam pārējam jābūt pakārtotam šim virsuzdevumam,” atceras mācību iestādes dibinātājs un atzīst, ka šis mērķis ir prasījis lauzt veco sistēmu, jo vajadzējis mainīt visu, gan veidojot saturu, gan pašu darba organizāciju.

Par Rīgas Klasisko ģimnāziju

Dibināta 1983. gadā kā Rīgas 87. vidusskola, bet 1997. gadā kļuva par ģimnāziju.

Direktors Romans Alijevs, *Dr. paed.*

Pedagogi: 127.

Multikulturāla vide: mācās dažādu tautību skolēni (lielākā daļa krievi, taču ir arī latvieši, ukraiņi, ebreji, poļi, azerbaidžāņi, gruziņi, spāņi, armēņi u.c.). Īsteno 2 pamatzglītības mazākumtautību programmas un 2 vispārējās vidējās izglītības programmas: (matemātikas, dabaszinību un tehnikas virziena programma ar moduļiem A (inženierzinātnes), B (matemātika un fizika), C (veselības mācība)); (humanitārā un sociālā virziena programma).

Mācību procesā izmanto mūsdienīgas pedagogijas elementus – interaktīvas, pētnieciskās un projektu metodes (no 1. līdz 12.klasei), organizētu skolēnu patstāvīgo darbu stundā. Liela uzmanība tiek pievērsta radošumam un individuālai pieejai – katra skolēna personiskai izaugsmei.

Mācību priekšmetu apguve organizēta pēc bloku un moduļu principa.

Regulāri diagnosticējošie pārbaudes darbi ir veidoti pēc daudzlīmeņu principa.

Izmanto bilingvālo mācīšanās metodi. Vidusskolā visi skolēni apgūst divas svešvalodas un latīņu valodu.

www.rkg.lv

Bija jādedomā, kā savietot laiku ar telpu, ar vidi, ar mācību priekšmetu saturu un kā to visu savienot ar virsmērķi – ar transversālām (kā šajā skolā sauc caurvijas) prasmēm. Direktoram bija jāuzrunā kolēģi, jāizskaidro un jāiedvesmo, lai izveidotu komandu – domubiedru grupu, kas lauž veco sistēmu un rada jaunu.

Direktora vietniece izglītības jomā Inna Burova piebilst – skolotāja ikdienā visu laiku ir izaicinājumi, pārmaiņas, arī problēmas (tas ir tikai dabiski!), un tas arī uztur dzirksteli. Direktors papildina: “Man pašam vienmēr ir tā – ja ir interesanti, tad ir labi. Mūsu skolā ir izveidojies skolotāju kodols, kolektīvs arī ik pa laikam atjaunojas, pie mums nāk strādāt mūsu absolventi – katrs ar savām jaunām idejām. Liels prieks ir arī par brīvprātīgo, mūsu pensionēto matemātikas skolotāju. Tagad viņai ir 79 gadi, bet viņa labprāt nāk uz skolu, tiekas ar kolēģiem, veido uzdevumus, darba lapas. Es to ļoti labi saprotu – viņai tā ir interesanti dzīvot, bet viņa tādējādi arī bagātina mūsu skolas dzīvi.”

Taču uzturēt radošo dzirksti ikdienā nav viegli nevienā darbā. Un būt skolotājam nozīmē strādāt darbu, kas

Romans Alijevs, Rīgas Klasiskās ģimnāzijas direktors

bieži draud ar pārslodzi. Tādēļ direktoram ir ierosinājums jau nākamajā mācību gadā marta brīvlaikā visiem skolas skolotājiem paredzēt iespēju ņemt atvaļinājumu, lai viņi mācību gadu noslēgtu nenoguruši. Savukārt vasarā skolotāji varētu atgriezties darbā ātrāk un pastrādāt bez skolēniem – veltīt laiku radoša mācību procesa plānošanai.

Atbildība – pamatakmens visai dzīvei

Atbildība ir ne tikai sekmīgas mācīšanās ķīla skolā, tā ir pamatīpašība, kas balstīs cilvēku visu turpmāko dzīvi. Atbildība par savu mācību darbu, attieksme skolēnos ir jāieaudzina, atzīst ģimnāzijas vadītājs: “Tas ir jāmāca, jo ne jau uzreiz visi skolēni māc organizēt savu dzīvi. Tas vienmēr ir un būs skolotājiem mācību un audzināšanas darbs, un ir jānodrošina vajadzīgo resursu pieejamība. Piemēram, skolai ir sava pieeja, kā atbalstīt skolēnus gadījumos, ja viņi kāda iemesla dēļ nav bijuši skolā, jo skolēns nedrīkst pāriet uz nākamo posmu, ja viņš no iepriekšējā mācību satura kaut ko ir izlaidis. Pieejamību nodrošina e-vide, kurā ievietoti visi materiāli, uzdevumi un pārbaudes darbi. Tā ir gan skolotāju atbildība – šos mācību materiālus, savstarpēji sadarbojoties, sagatavot un laikus ievietot, – gan skolēnu atbildība šos mācību resursus izmantot.

Bet, kā tas ir, no skolēna redzes viedokļa raugoties? Stāsta 11. klases audzēkne Raminta: “Ja es, piemēram, matemātikā esmu izlaidusi kādu svarīgu tēmu, tad to apgūt jau ir mana atbildība. Es apzinos, ka tas ir svarīgi manai nākotnei.” Dzirdot tik nobriedušas domas, gribas jautāt, vai šāda attieksme ir vecāku nopelns. Raminta

smaidot atbild, ka atbildīga ir bijusi vienmēr un mājasdarbus jau kopš pirmās klases pildījusi patstāvīgi. "Man laikam vienkārši tāds raksturs!"

Un tomēr – kā skola to panāk, kā iemāca bērnos atbildību?

Izvēle – atbildības audzinātāja

"Tikai dodot bērnam izvēli, viņā veidojas atbildība," ir pārliecināts R. Alijevs, piebilstot, ka tas ir vēl viens skolas pamatprincips un skolotāji arī šajā ziņā ir domubiedri. "Tas ir ļoti svarīgs pamats visai dzīvei, un izvēles brīvībai ir jābūt jau izglītības sākumposmā. Jau pirmajā klasē skolēni izvēlas savas radošās nodarbības – nodarboties ar angļu valodu vai matemātiku, vai ar mūziku. Interesu izglītību mēs integrējam kopīgajā mācību procesā. Tās arī ir mācības, tā arī ir audzināšana. Sākumskolā katru nedēļu ir radošās nodarbības."

Rīgas Klasiskā ģimnāzija ir skola, kurā pirmajā klasē šahs ir kā obligāts mācību priekšmets. To māca Rīgas Šaha skolas trenere Diāna Matisone. Taču pēc tam, sākot ar otro klasi, šahs jau ir izvēles iespēja.

Direktors uzsver, ka mācību stundas laikā bērniem ir arī iespēja izvēlēties, kādus uzdevumus pildīt. Skolotājs ir tas, kurš palīdz skolēniem saprast, kā viņi var izvēlēties. Pirmajās klasēs tā vairāk ir kā spēle, bet vēlāk tas pārvēršas par ieradumu. **Ar brīvību un iespēju izvēlēties pamazām arī aug atbildība. Tas viss ir vienoti – ja bērns pats izvēlas, tad viņš arī par to atbild.**

Pamatskolā skolēni jau var izvēlēties ne vien uzdevumus, bet arī pētniecības grupu. Tādas Rīgas Klasiskajā ģimnāzijā darbojas no 7. klases. Ir arī tādi audzēkņi, kuriem 7.-9. klašu posmā vēl grūti izdarīt izvēli. Skola respektē arī to. Bet 10.-12. klašu posmā jau visiem obligāti ir jāizdara sava izvēle. R. Alijevs: "Mēs it kā atgriežamies pie iesākuma – sākumskolā visiem ir noteikti jāizvēlas savas radošās nodarbes, tāpat tas jādara vidusskolā posmā, tikai tagad jāizraugās radoša darbība pētniecībā."

Bet kā ir tad, kad skolēni nonāk līdz vidējai izglītībai un moduļu izvēlei, vai viņi vairs nešaubās par virzienu, kurā doties?

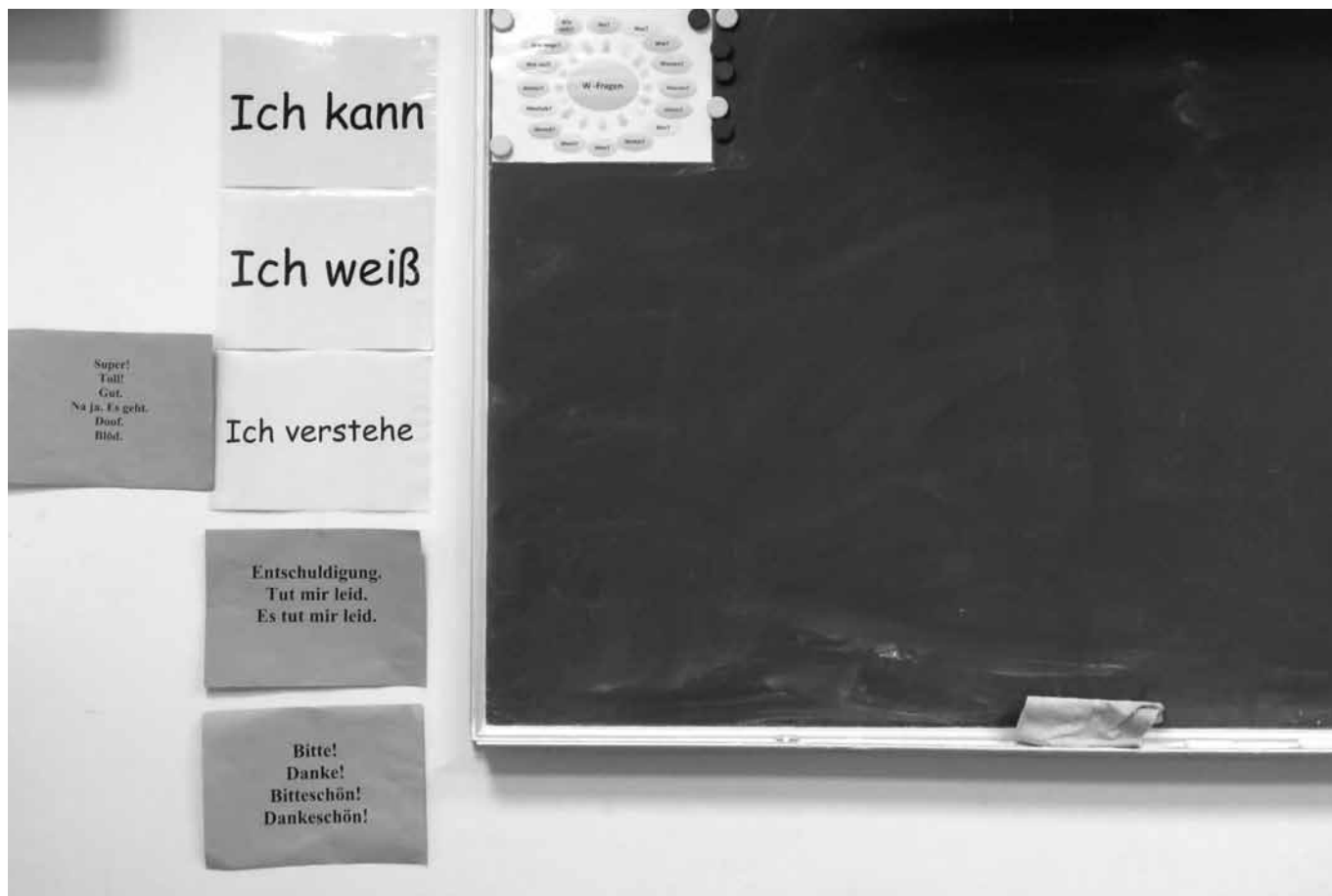
Gan skolas direktors, gan ekonomikas skolotājs Dz. Dvinskis teic, ka šaubas ir un būs vienmēr, bet tas ir tikai dabiski. Par izvēlēm vislabāk atkal uzklaut Raminu, kas atklāj, ka vēl tagad īsti nezina, par ko gribētu kļūt: "Es izvēlējos inženierzinātņu programmu, jo man šķita, ka šis novirziens vairāk noderētu nākotnē. Ja arī nekļūšu par inženieri, zināšanas šajā jomā man noderēs. Kaut vai datorprasmes – tās noderēs arī tad, ja es, piemēram, izdomātu kļūt par ekonomisti. Tagad mācību stundas man palīdz saprast, vai izraudzītais virziens mani patiesi

Dzintars Dvinskis, ekonomikas skolotājs un kurators

interesē. Manuprāt, ir cilvēki, kuriem vieglāk padodas valodas, un ir tādi, kuriem labāk padodas eksaktās zinātnes. Daži mani klasesbiedri jau pēc devītās klases skaidri zināja, par ko grib kļūt, un droši izraudzījās savu virzienu. Dažiem tas iepatikās vēlāk, jau mācoties. Mans secinājums ir tāds, ka izvēle nav viegla un diezgan daudzi arī nav pārliecināti par izvēles pareizību, bet 10. klasē vēl ir iespēja nomainīt klasi, ja pirmajā pusgadā esi sapratis, ka tas tomēr nav tev domāts. Labi, ka pastāv tāda iespēja. Es savu izvēli nenožēloju. Ja mācītos valodu klasē, tad gan apzinātos, ka tas nav man domāts."

Raminta arī stāsta par iespēju izvēlēties uzdevumus. "Matemātikas stundā skolēniem iedod darba lapu, un mēs varam izvēlēties, kādā secībā uzdevumus izpildīt un kādā līmeņa uzdevumus veikt. Ir vairāki uzdevumi trijos līmeņos – visvieglākajā, vidējā un augstākajā, un skolotājs pasaka – tie, kas vēlas, var sākt uzreiz ar augstākā līmeņa uzdevumiem, bet šiem skolēniem tāpat jāzina, kā var rēķināt arī vieglākos uzdevumus. Ir noteikts uzdevumu skaits, kas līdz stundas beigām jāizpilda, tātad te parādās skolēnu atbildība. Ja skolēns grib vairāk attīstīties, tad viņš var risināt augstāka līmeņa uzdevumus," Raminta dalās pieredzē. Rīgas Klasiskās ģimnāzijas direktors min piemēru no savas, filozofijas skolotāja, prakses, kad skolēniem dots uzdevums veidot dialogu starp sengrieķu filozofu Platonu un kādu 21. gs. radošu personību. Pirmā persona, Platons, ir obligāts, otrā – skolēnu brīva izvēle. Vēl cits piemērs. Skolēni var izvēlēties pildīt uzdevumu angļu valodā vai latviešu valodā. Protams, angļu valodu izvēlēsies tie, kam šī valoda patīk un padodas, bet visi skolēni zina,

Vācu valodas klase

ka pārbaudes darbi būs latviski. Skolēniem ir jāapsver un jāizlemj, kas būs lielāks ieguvums ilglaicīgi, – latviešu valodu es jau zinu labi, nākotnes labad vajadzētu rakstīt angliki. Tā atkal ir atbildība.

I. Burova iepazīstina ar pieredzi angļu valodas stundā. Visa klase lasa vienu tekstu, bet nav tā, ka ikviens lasa tikai divus trīs teikumus, un tā daudzi pēc kārtas. Skolēniem ir pateikts, ka ikviens var sākt lasīt jebkurā brīdī, kad viņš grib. Ieguvums ir liels – tieši šādi lasot, tieši tādēļ, ka ir izvēle lasīt vai nelasīt, tagad vai vēlāk, skolēni ļoti uzmanīgi seko līdz tekstam. Vēl cita nozīmīga izvēle ir darboties kādā pētniecības grupā.

Mācīšanās iedziļinoties kā viena no prioritātēm

Skola rūpējas, lai pētniecība būtu iestrādāta mācību procesā pastāvīgi kā viena no prioritātēm. Pētniecība aizsākas sākumskolā. Ir attiecīga programma un konkurss “Es esmu pētnieks”, skolēni ar prieku gaida zinātnes dienas, kad veic dažādus eksperimentus. Svarīgi, ka jau šajā nelielajā vecumā skolēniem paveras iespējas pašiem praktiski darboties. I. Burova skaidro, ka sākumskolā nav projektu nedēļas, bet ir atsevišķas projektu dienas. Katrā projektu dienā tiek paveikts kāds noteikts darba posms,

viss pārējais izpaužas mācību stundās. Piemēram, ceturtajā klasē ir temats par pasaules valstīm, kontinentiem, un tajā skolēniem jāizpēta, kā svešā zemē runā, ko cilvēki ēd, kādas dziesmas dzied u. tml.

Septīto līdz devīto klašu posmā mācību priekšmetos bērni mācību stundās ik pa brīdim apgūst pētniecības prasmes, bet lielākos projektos tās padziļina un nostiprina.

Skolā jau septiņus gadus ir mācību priekšmets “Zinātniskās pētniecības darba pamati”, jo, kā uzsver R. Alijevs, tas skolēniem dod iespēju padziļināti apgūt kādu mācību priekšmetu. Skolēni no septītās klases var darboties dažādās pētniecības grupās. Klasē, kurā ir, piemēram, trīsdesmit skolēnu, ir dažādas grupas. Tā, piemēram, Dz. Dvinskim ir ekonomikas grupa, skolas direktors vada filozofijas grupu, tāpat ir ķīmijas grupa, fizikas grupa, ir grupas vēsturē, valodās utt. Visās grupās tās dalībnieki nodarbojas ar pētniecību. Skolotājs, grupas skolotājs, konsultē gan satura ziņā, gan darbu rakstīšanu – kā izvirzīt mērķi, kā atlasīt informāciju utt. Pamati ir vienādi, visiem ir programma, bet katrai jomai ir sava specifika, atšķirīga praktiskā darbība. Šāda darba lielais ieguvums ir tas, ka skolēniem uzreiz paveras iespēja apgūt konkrēto vielu ne tikai teorētiski, bet arī darbojoties praktiski.

Angļu valodas klase

Vidusskolas posmā zinātniskās pētniecības darbus (ZPD) izstrādā katrs skolēns atsevišķi vai grupā, un to izstrāde sadalīta vairākos posmos. Skolā arī darbojas šo darbu vērtēšanas padome, turklāt ekspertu lomā iejūtas ne vien skolotāji, bet arī skolēni.

Ķīmijas skolotājs A. Tukāns iepazīstina ar savu jauno pētnieku darbu: "Sākumā skolēni izdomā tēmu, tad izveido posteru (plakātu, reklāmattēlu – Red.), izvirza hipotēzi, atrod pētāmo problēmu. Tad notiek plakātu konkurss, prezentācija. Ir skolēni, kas jau pievieno secinājumus. Tad nāk praktiskais darbs."

Pamatskolā reizi gadā ir posteru diena. Tie ir tādi kā svētki visai skolai – visā mācību iestādē valda gaidpilna gaisotne, sienas rotā plakāti, skolēni ierodas saposušies, gaida ierodamies direktoru vai kādu citu no skolas vadības, arī citus skolēnus, kas labprāt nāk uz vērtē, starp citu, bieži vien viskritiskāk.

Sākotnēji, 7. klasē, pētnieku darbs ir vienkāršāks, astotajā klasē skolēni to turpina padziļināti. Ir tādi audzēkņi, kas iesāktu tēmu tiešām arī turpina nākamajā mācību gadā, ir tādi, kas grib pamēģināt ko jaunu, bet novērtējumu skolēni saņem katru gadu. A. Tukāns ilustrē pētniecības darbu ķīmijā: "Meitenes staigāja pa skolu, ņēma ūdens paraugus, skatījās, salīdzināja ar mājās esošo ūdeni, ar dabā pieejamo.

Katrā klasē pie tāfeles ir šāds atgādinājums, kas skolēnus aicina uz pašrefleksiju: zinu, protu, saprotu

To darīja jau pērn, un šogad, darbu turpinot, ir jau dati, ar kuriem salīdzināt. Ja trīs gadus skolēni darbojas vienā virzienā, tad jau beigās var izdarīt pamatotus secinājumus."

Ekonomikas skolotājs Dz. Dvinskis ir pārliecināts, ka jebkurā mācību satura tēmā galvenais ir attīstīt skolēnu

Inna Burova, direktora vietniece izglītības jomā

kompetences un prasmes. "Manuprāt, mācīšanās procesā pats svarīgākais ir nevis tas, **KO** tu dari, bet gan tas, **KĀ** tu dari. Gribu uzsvērt, ka tieši **ar pētniecības palīdzību vislabāk var attīstīt kompetenci jeb lietpratību**. Un attīstīties mēs piedāvājam pilnīgi visiem, visiem ir iespēja paaugstināt savu līmeni. Piemēram, pirms eksāmena vienmēr ir paredzētas vairākas stundas konsultācijām, un es ar tiem skolēniem, kas mācību procesā laiku vairāk vēltījuši pētniecības darba izstrādei un mācību priekšmetā varbūt kādu darbu nav pildījuši, varu ļoti ātri visai vielsai iziet cauri. Tas jau ir cits līmenis."

Bet kā ir ar pārbaudes darbiem? Vai tie, kas darbojas pētnieku grupā, tos nepilda? Direktors skaidro: "Skolotājam jāatbrīvojas no žandarma funkcijas. Skolotājiem jāvienojas, ka bērns nevar visu izpildīt perfekti, tad jau viņš būtu robots. Jāatceras, ka lielie konkursi, valsts mācību olimpiādes notiek mācību gada laikā. Tāpēc šie skolēni var nerakstīt visus pārbaudes darbus, jo viņi nosacītu augstāko līmeni šeit, skolā, jau ir sasnieguši. Tie, kas piedalās olimpiādēs, drīkst neapmeklēt stundas, nerakstīt pārbaudes darbu, ja tas iekrīt šajā laikā."

Raminta, kas bieži piedalās olimpiādēs, stāsta par skolā praktizēto individualizēto pieeju un izvēles iespējam katram skolēnam: "Esmu bijusi atbrīvota no daudzām stundām, lai varētu piedalīties mācību olimpiādēs, bet es labi sapratu, ka izlaistais materiāls man jāapgūst. Skolotājs šo vielu var apkopot mazliet vieglāk uztveramā veidā, lai to varētu ātrāk apgūt un lai labi uzrakstītu kontroldarbu. Ja neesmu bijusi, tad jautāju skolotājam vai klasesbiedriem, un viņi man pasaka, kur vajadzīgo

informāciju atrast. Skolotājs man iedod darba lapu, un, ja man trūkst materiāla *moodle*, tad varu pajautāt skolotājam konsultācijā."

Pašiem sava vērtēšanas sistēma

Ar vērtēšanu iepazīstina direktora vietniece izglītības jomā I. Burova: "Sākumskolā, kas mums ir pirmās trīs klases, vērtēšanas sistēma atšķiras no tās, kāda ir pamatskolā un vidusskolā. No ceturrtās līdz divpadsmitajai klasei ir vienota summatīvā un formatīvā vērtēšanas sistēma, kur skolēni kāda mācību bloka ietvaros saņem vērtējumu ne tikai par testiem un kontroldarbiem, bet arī krāj punktus par darbu stundās, par dažādiem radošiem darbiem, ko veic mājās, un vēlāk punktu skaits pārtop atzīmē. Skolēni zina, kāds punktu skaits noteiktā laikā katrā mācību priekšmetā jāsaņem, piemēram, latviešu valodā 200 punktu trīs mēnešos. Tā ir viena atzīme. Otru atzīmi veido mazi testi, kurus skolēni pilda katru nedēļu katrā mācību priekšmetā. Tas ir vajadzīgs, lai veiktu monitoringu un skolēniem un skolotājiem būtu priekšstats, cik daudz un labi ir apgūts iepriekšējās stundās. Savukārt mācību bloka noslēgumā skolēni raksta lielāku pārbaudes darbu, par ko saņem trešo atzīmi. Kopējais vērtējums par blokā apgūto veidojas no šīm trim atzīmēm."

*"Manuprāt, mācīšanās procesā pats svarīgākais ir nevis tas, **KO** tu dari, bet gan tas, **KĀ** tu dari. Gribu uzsvērt, ka tieši **ar pētniecības palīdzību vislabāk var attīstīt kompetenci jeb lietpratību**."*

Katrs mācību priekšmets ir tematiski sadalīts blokos ar sākumu un nobeigumu. Tas sākas septembrī un beidzas novembrī. Skolēni jau mācību bloka sākumā zina tā saturu, proti, skolotājs izskaidro, ko un kā šajos trīs mēnešos skolēni apgūs, kāda būs vērtēšana. Ja kaut kādu iemeslu dēļ skolēns nav sakrājis vajadzīgo punktu skaitu, tad nokārtot noslēguma pārbaudes darbu viņš nevar. Tādā gadījumā skolēnam vēlams apmeklēt konsultācijas, pildīt papildu darbus, lai apgūtu nepieciešamo mācību saturu, savāktu punktus un kārtotu noslēguma pārbaudes darbu.

Skolēni pilda eksprestestus – ne vairāk kā 15 minūtes nedēļā. Skolēns tā ierauga, kur viņš atrodas satura apguvē, bet vairāk tas noder skolotājiem, lai uzreiz saņemtu atgriezenisko saiti. Skolēni par to neiegūst vērtējumu kā atzīmi, bet procentus. Skolēns redz, piemēram, ka viņš

no konkrētā mācību satura apguvis apmēram pusi, tikai 52 %. Tātad viņš gandrīz pusi vēl nesaprot. To redz abas puses, un skolotājs var izveidot atbilstošas grupas, diferencēt darbu un arī meklēt sev organizatorisku palīdzību.

Kā skolēni paši uztver vērtēšanas sistēmu, pārbaudes darbus? Par to stāsta Raminta: "Mēs jau esam pieraduši, ka mums katru nedēļu gandrīz katrā mācību priekšmetā jāraksta kāds pārbaudes darbs. Tas gan atkarīgs no stundu skaita nedēļā. Jā, iesākumā bija grūti pierast, ka eksprestos ir vērtējums procentos. Manuprāt, tas tomēr ir labāk. Piemēram, 62 % ir saprotamāk nekā atzīme 6 vai 7, skolēns var uzskatāmi redzēt, kādā līmenī viņš ir, pie kā jāpiestrādā, kurp jātiecas."

Bet kā vērtēšanu procentos vērtē vecāki, vecvecāki, kas vispār nākuši no piecu ballu sistēmas laikiem? Raminta teic, ka vienmēr mācījusies sevis dēļ, jau no pirmās klases meiteņi bijis pašsaprotami, ka sekmēm jābūt izcilām. Droši vien tādēļ vecāki par atzīmēm nav uztraukušies. Jā, uzzinot par vērtēšanu procentos, sākumā bijis izbrīns, bet drīz vien pie šī jaunieveduma vecāki pieraduši.

Novērtējumā visos mācību priekšmetos kritēriji ir vienādi. Savā pieredzē dalās *ķīmiķis* A. Tukāns: "Klasēs mums ir rakstīts sauklis: **zinu, protu, saprotu**. Stundas sākumā vienmēr pasaku, kas skolēniem jāzina, ko viņi iemācīsies, kas būs jāsaprot, lai beigās būtu veiksmīgs iznākums. Tātad zināšanas, izpratne un prasmes. Lūk, trīs lielie kritēriji, vērtējot katru darbu."

Savi vērtēšanas kritēriji ir arī gan caurviju prasmēm, gan pētniecības darbiem, un tie ir zināmi gan skolotājiem, gan skolēniem pirms veicamā darba. A. Tukāns: "Viņi pirms katras stundas to zina, un arī vecāki par tiem zina. Mēs rīkojam atvērto durvju dienas, ir *moodle* vide, kur par katru bloku ievietoti mācību materiāli, vecāki bieži par to interesējas."

Refleksija – sevis izvērtēšana

Vai pēc tam, kad bērnam ir iedota izvēle, skolotāji pārrunā ar skolēniem, kāpēc viņi to vai citu uzdevumu ir izvēlējušies? Vai skolēnam nākas sevi skaļi izvērtēt? Skolas direktors atklāj, ka tas nav pašmērķis, bet pēc tam, kad skolēni ir veikuši kādu lielu darbu vai piedalījušies lielā, nozīmīgā pasākumā, viņi apspriež, kas ir labi izdevies, kādu ieguldījumu katrs ir devis, arī to, kas nav sanācis tā, kā gribētos, un kāpēc. Tā, piemēram, pēc posteru dienas konkursa radošās grupas vai klases izvērtē savu ieguldījumu, darbus, prezentācijas.

Raminta stāsta par praksi latviešu valodas un literatūras stundās: "Skolotāja ir izveidojusi īpašas lapas, kuras mēs saņemam, kad jau zinām savu semestra atzīmi. Šajā darba lapā apakšpusē par katru mācību bloku

Alvis Tukāns, ģeogrāfijas un ķīmijas skolotājs

mums jāuzraksta sava iegūtā atzīme, kā arī tas, ko šajā blokā esam ieguvuši, ko jaunu uzzinājuši, kā to varam izmantot gan gaidāmajā eksāmenā, gan vispār turpmāk dzīvē saskarsmē ar draugiem, paziņām un citiem līdzcīvēkiem. No atzīmēm mēs izveidojam diagrammu, lai paši redzētu, kā ir mainījušies mūsu rezultāti, varam redzēt savu sniegumu. Vienā ailē mums ir iespēja uzrakstīt jautājumus pašiem sev, lai zinātu, kas mums būs jāatkārto pirms eksāmena."

Aptvertas ir gan zināšanas un prasmes, gan transversālās jeb caurviju prasmes. Bet vai pašvērtēšana skolēniem jau šķiet kaut kas pašsaprotams? Raminta teic, ka viņai pati to tā arī uztver, tas palīdz izaugsmei, bet klasesbiedru reakcija ir dažāda: "Daži varbūt vēl īsti nesaprot, kam viņi mācās, viņiem vēl nav skaidra nākotnes mērķa. Manuprāt, tas ir ļoti atkarīgs no cilvēka, vai viņš saprot, ko viņš grib, kā redz savu dzīvi. Skolotājs, manuprāt, ir cilvēks, kas var palīdzēt, ne vairāk, ne mazāk."

Sadarbība skolotāju, skolēnu un skolu starpā

Par skolotāju sadarbību stāsta A. Tukāns: "Piemēram, es redzu, ka septītās klases skolēniem ģeogrāfijā ir problēmas darbā ar tekstiem no oficiāliem avotiem (statistika, ziņojumi utt.). Aizeju pie kolēģa, latviešu valodas skolotāja, izstāstu, ka dažiem mani skolēniem ir grūtības noteiktā jomā, un mēs kopīgi izstrādājam uzdevumu, katrs no sava mācību priekšmeta viedokļa, un pēc tā izpildes vērtējam arī katrs no sava mācību priekšmeta viedokļa." A. Tukāns piebilst, ka skolotāju sadarbība var

Klases ir iekārtotas tā, lai varētu organizēt darbu grupās

būt gan pēkšņas vajadzības vadīta, gan lēnā garā iepriekš izdomāta. Tā, strādājot ar devīto klasi, ģeogrāfijas skolotājs gribēja pārlicināties, kā skolēni māk uzzīmēt diagrammas un nosaukt tautības Latvijā, bet latviešu valodas skolotāja – pastrādāt ar locījumiem un deklinācijām, un abu skolotāju sadarbībā tapa integrēts uzdevums.

R. Alijevs paskaidro – kad tiek izvirzīti mērķi nākamajam mācību gadam, vienmēr tiek pievērsta uzmanība skolotāju ciešākai sadarbībai, lai pedagogi veidotu integrētus uzdevumus. Jau otro gadu skolotāji paši veido darba lapas, jo skolā jau no pirmās klases notiek darbs grupās. R. Alijevs: “Mācību saturu saskaņojam trim gadiem – gan fizikā, gan ķīmijā, gan matemātikā, gan ekonomikā, gan ģeogrāfijā utt., un skolotāji zina, kurā brīdī un kā viņi var sadarboties. Protams, pēc tam var kaut kas mainīties, var ienākt jaunas idejas, tāpat skolā var sākt strādāt jauns kolēģis un piedāvāt citus uzdevumus, un tad ar viņu no jauna ir jāsaskaņo. Skolotājs vienojas ar kolēģiem, ka mēs darām tā un tā, izmantojam tādu un tādu pieeju, varam arī sarunāt vienotus pārbaudes darbus, informatīvus materiālus, uzdevumus, kurus pārbaudīs gan viens skolotājs,

gan viņa kolēģis. Mēs varam attīstīt skolēnu komunikācijas prasmes, piemēram, matemātikā, konkursā, un tas notiek dabiski. Skolēni to ļoti labi jūt – kas ir dabisks un kas ir mākslīgs.”

Direktors stāsta, ka programmās saskaņo gan mācību saturu, gan praktiskos uzdevumus, gan transversālās prasmes. Saskaņoti ir sasniedzamie rezultāti. Lai saskaņotu trīs gadu posmam, tas prasa vismaz divas nedēļas augustā, un reizēm vēl skolotāji tiekas grupiņās arī septembrī.

I. Burova iepazīstina ar matemātikas un vācu valodas skolotāju radošo saskarsmi. Savdabīgu paātrinājumu šāda sadarbībai dod tas, ka pati ģimnāzija sadarbojas ar Gētes institūtu Rīgā, savukārt matemātikas skolotājam bija priekšzināšanas vācu valodā un interese to apgūt dziļāk. Abu skolotāju kopprojektā sestajās un septītajās klasēs skolēni risināja matemātikas uzdevumus vācu valodā, un nu jau vairākus gadus skolēni piedalās konkursā, kura laikā tiešsaistē risina matemātikas uzdevumus vācu valodā, gūstot labus rezultātus. I. Burova piebilst, ka veidot šādus sadarbības projektus, kuros viena

puses ir angļu valoda, ir vēl vieglāk, jo šo valodu vairāk vai mazāk zina daudzu mācību priekšmetu skolotāji un grib savas zināšanas uzlabot.

Skolas direktors teic, ka Rīgas Klasiskās ģimnāzijas audzēkņus raksturo lielāka brīvība domāšanā, un te izpaužas daudzveidīgās sadarbības augļi. Tas atklājas arī sadarbībā ar citām skolām. Tā, piemēram, ģimnāzijas audzēkņi šajā mācību gadā piedalījušies matemātikas konkursā 64. vidusskolā. Kā stāsta Raminta, īsā laika posmā katrai komandai vajadzējis vienoties, kā atrisināt kādu uzdevumu, kam nav dotas īpašas norādes, tātad līdz šim iegūtās prasmes bija konkrēti jāliek lietā. Direktors piebilst, ka skolas jau vienojušās nākamajā šādā tikšanās reizē veidot jauktas komandas, katrā iekļaujot abu skolu pārstāvjus, kas dotu iespēju abu skolu audzēkņiem tuvāk iepazīties un pašiem novērtēt gūtās izglītības ieguvumus. Arī Raminta uzskata, ka šādā sacensībā visi tikai iegūtu.

Citas ievirzes sadarbība ģimnāzijai ir ar Juglas vidusskolu – teātra jomā. Veselu gadu skolēni teātrī skatījušies Rūdolfa Blaumaņa lugas. Pēc katras noskatītās izrādes – diskusijas, skolēnu tikšanās ar aktieriem, režisoriem, piemēram, Elmāru Seņkovu, bet nobeigumā skolēni domājuši savus jautājumus Blaumanim un teatralizēti izspēlējuši atbildes – kāds bija iejuties Blaumaņa tēlā un, protams, šīs atbildes sagatavojis. R. Alijevs ar gandarījumu teic, ka skolēni labi uztvēruši mūsdienīgo Blaumaņa lugās. Lasīt – tas ir viens, skatīties teātrī – tas ir otrs, apspriest ar vienaudžiem – atkal pavisam kas cits. Tas viss bija iekļauts latviešu literatūrā, mācību stundās skolēni rakstīja arī pārbaudes darbus utt.

Vai šāda, visai neierasta, pieeja mācībām daļai vecāku neizraisa neizpratni? Ģimnāzijas direktors piekrīt, ka tā mēdz būt un ne jau tikai par sadarbības aspektu vien. Ir vecāki, kuriem grūti samierināties ar grupu darbu, ir vecāki, kas vienkārši paziņo: jūs neko neskaidrojat skolēniem, kad es mācījos, bija pavisam citādi. "Bet daudz kas ir atkarīgs arī no tā, kā mācību darbu interpretēt un kā to mājās vecākiem izklāsta pats bērns. Piemēram, septītajā klasē skolēns jau pats spēj labi izskaidrot. Tā un tā, skolotājs mums koncentrēti pastāsta jauno vielu, tālāk jau mēs mācāmies, risinot uzdevumus," R. Alijevs piebilst un smaidot turpina: "Mūsu Raminta ir tāda skolniece, kuru varētu aicināt uz devītās klases vecāku sapulci, lai vecākiem izstāstītu savu pieredzi un secinājumus."

Temata izklāsts

Mācīšana skolā nav strikti klasiska. Ja pēc plāna ir jaunā viela, jāapgūst liels temats, tad skolotājs to koncentrēti var izklāstīt dažās mācību stundās, pēc tam jau skolēni sāk pildīt uzdevumus, kas palīdz vielu tālāk apgūt.

Raminta Faizulina, skolniece

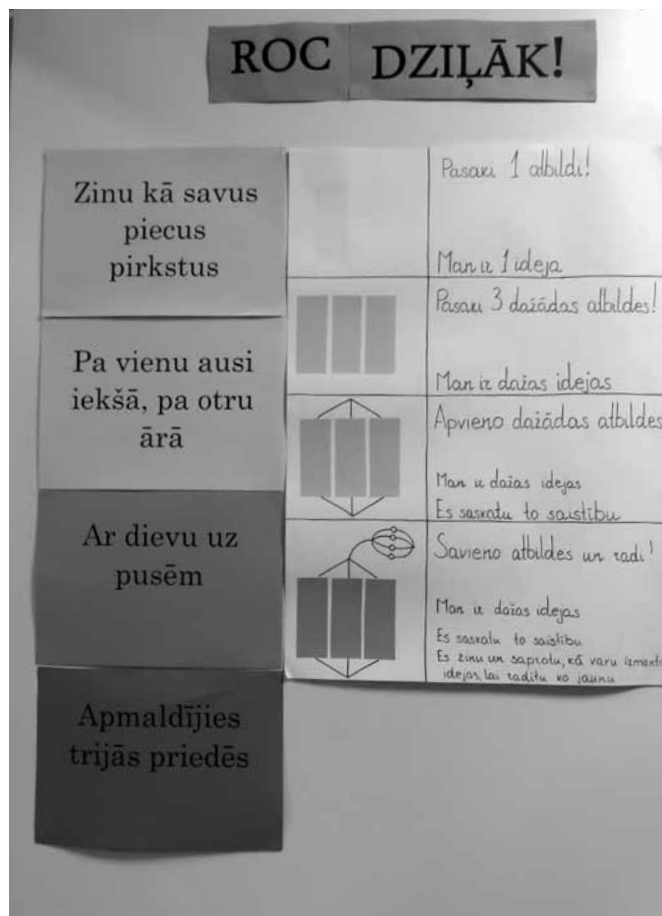
Var notikt arī tā, bet var būt arī kopīgs grupu darbs, var būt darbība starp grupām.

Stāsta Dz. Dvisnkis: "Sākot jaunu tematu, divas stundas koncentrēti izklāstu galveno, parādu prezentāciju, iepazīstinu, kur meklēt informāciju avotos, un tad jau skolēni paši veido prezentācijas, mācās noformēt darbus pēc ZPD prasībām, atrast informāciju, interpretēt un saprast, kā to var izmantot. Tas viss mūsdienās ir ļoti svarīgi. Un noteikti notiek minimālais grupu darbs pāros."

Arī direktors dalās savā, filozofijas skolotāja, pieredzē: "Sākas jauns temats. Skolēniem dodu uzdevumu uzrakstīt dialogu starp senlaiku filozofu Platonu un kādu mūsdienu rakstnieku, mūziķi vai politiķi pēc viņu izvēles. Temats ir "Racionālisma aizsākumi Eiropā", un skolēni par Platonu vēl nav mācījušies. Bet viņiem ir dots uzdevums, un viņiem pašiem ir jāsameklē informācija. Pēc tam stunda notiek tā. Visi, kas gatavojušies uzstāties, gandrīz puse klases, sēž aplī, katram ir kas sakāms, bet tiem, kas paliek solos, jāuzdod jautājumi. Tā mācāmies jauno vielu. Protams, es daru savu darbu, sagatavoju trīs četrus slaidus ar uzdevumiem – jau pēc diskusijas. Būtībā es skolēnus esmu ievadījis jaunā tematā ar viņu pašu sagatavotu materiālu, dialogu, stāstījuma un jautājumu palīdzību."

Mācību darba organizācija vidusskolā

R. Alijevs stāsta par to, kā tiek sadalīts mācību saturs: "Mācību saturu mēs sadalām pa blokiem – viens satura bloks, otrs, trešais –, un satura bloku kombinējam ar laiku, stundām, stundu sarakstu, organizatoriski ar mācību procesu un veidojam moduli. Tā rīkojamies ar

visiem mācību priekšmetiem. Modulī mums ir saturiskās stundu nodarbības, mācību ekskursijas, mācību projekti vai mini pētījumi, laboratorijas pētniecības darbi (atkarībā no mācību priekšmeta), un modulis beidzas ar pārbaudes darbu. Pagaidām tas aptver desmit mācību nedēļas plus sesijas nedēļu.

Nākotnē mēs gribam izveidot divus modulus, un katra nobeigumā jābūt radošajai sesijai. Būs mutvārdu ieskaites, konkursi, darbu aizstāvēšana, integrētas ieskaites, arī vienkārši pārbaudes darbi, bet tajā laikā nenotiks stundas.

Šī modeļa ieguvums ir tas, ka skolēni var iedziļināties un iedziļinoties var izvēlēties, vai tas ir viņa interesēs, vai nav. Viņš koncentrētā veidā pārbauda sevi. Ja tas viņu tiešām saista, viņš var izvēlēties pētniecības darbu, grupu, var rakstīt ZPD, turpināt darbu, jo grupa strādā visu gadu."

Izglītība latviešu valodā

Direktors stāsta, ka visas programmas skolā ir latviski, un šogad 12. klases skolēni beigs šīs programmas: "Grūtības rada tas, ka līdz desmitajai klasei skolēni ir mācījušies pēc mazākumtautību programmas, un tur ir pavisam cita latviešu valoda un literatūra. Iztrūkstošas kvalitatīvas metodikas un mācību materiālu dēļ šajā jomā skolēni ir

diezgan vāji sagatavoti. Mūsu skola jau atrodas labākā situācijā, mēs tam bijām gatavojušies, bet, domājot par citām skolām, man nav pārliecības, ka tur klāsies viegli. Būtu jāmaina sistēma un jau septītajā klasē mazākumtautību skolās jāsāk līdzināties ar latviešu skolām. Citādi pilnīgai valodas apguvei pietrūks laika.

Arī mums nav viegli. Visu laiku meklējam piemērotus tekstus latviešu valodā, jo to, kas ir mācību grāmatās, tikpat kā nevar izmantot, ja nu kādu atsevišķu fragmentu. Par darba burtnīcām vispār nav ko runāt, tas nav metodiski pārdomāts. Ir jau mums daudz labu piemēru, kā māca svešvalodu, kaut vai angļu ārpus Lielbritānijas. Bet mums būtībā nav uzdevumu. Skolotājiem viss ir jāizdomā pašiem. Ļoti trūkst mūsdienīgu tekstu. Tādu, kas orientēti uz komunikācijas spējām un prasmēm, caurviju prasmēm. Diemžēl saturs ir par 19. gs. raksturīgo."

Daudzveidīgs atbalsts. Un arī šķēršļi

Ko skolotāji novērtē kā atbalstu no skolas, un kur vēl prasītos palīdzība? Kādu atbalstu gribētu pati skola?

Ģimnāzijā skolotāji lieto mūsdienīgās mācīšanas metodes, bet augstskolās tās vēl īsti nemāca. Tāpēc skola pati vismaz četreiz gadā rīko pedagoģijas laboratorijas un metodiskās nodarbības, kurās skolotāji aplūko labus praktiskus piemērus. "Mēs rūpējamies, lai vienmēr būtu iespējas mācīties. Viss jau nepārtraukti mainās, tāpēc katru gadu jārīko metodoloģiski semināri no jauna, lai skolotājiem būtu par ko aizdomāties," direktors stāsta. "Esam vadījuši meistarklases, darbnīcas skolotājiem, lai viņiem piedāvātu iespēju mēģināt, eksperimentēt, īstenībā – mācīties. Visiem skolotājiem ir nepārtraukti jāmācās."

I. Burova teic, ka skola sniedz plašu atbalstu skolotājiem profesionālajā izaugsmē, piedāvājot dažāda veida kursus, seminārus, darbnīcas, iespējas pilnveidoties pašā skolā uz vietas. Ģimnāzijā ir labs tehniskais aprīkojums. Ja vien skolotājam ir vēlme piedalīties pašam un ar saviem skolēniem pasākumos, konkursos, tad skolas vadība to noteikti atbalsta. "Ko vēl gribētos?" I. Burova retoriski vaicā un pati atbild: "Man šķiet, ka visiem skolotājiem pietrūkst laika, piemēram, darba lapu izveidei."

Turpinot šo domu, direktors ieskicē mācību iestādes problēmas: "Ko nozīmē darba lapas? Papīru! Mums tagad darba lapu dēļ vien vajag divpadsmit reižu vairāk papīra nekā agrāk. Papīru jāieplāno nopirkt, un nopirkt vajadzētu pēc iespējas lētāk. Jāmeklē šāds piedāvājums, un tas nav tik vienkārši. Nākamais. Mums jau piekto gadu klasēs ir tā saucamās runājošās sienas. Bet tas nozīmē, ka uz sienām izliktais materiāls mainās nepārtraukti. Atkal daudz kas jāpasūta – kartons, krāsainais papīrs u. tml. Tie visi

ir resursi, un tā ir mana, direktora rūpe, lai visa pietiktu. Tas, ko no pašvaldības dabūjam mācību procesa nodrošināšanai, ir niecīga daļa no tā, ko mums patiešām vajag.”

Savdabīgs atbalsts skolēniem ir pozitīvā uzsvērums. Stāsta I. Burova: “No 4. līdz 6. klasei bērni sāk mainīties, tas ir grūtākais posms. E-klasē uzvedības žurnālā skolotāji atzīmē kādus uzvedības mīnusiņus un plusiņus, bet mēs izdomājām, ka reizi mēnesī tiekamies skolas aktu zālē, rīkojam asambleju un uzteicam to klasi, kurai žurnālā starpība starp plusiem un mīnusiem ir vispozitīvākā. Gada beigās klase, kurai bijuši visvairāk plusu, iegūst kādu apbalvojumu, piemēram, tai nedēļu nav jāpilda mājasdarbi.” Direktors papildina, ka šādā pulcēšanās reizē arī aplūko kādu konkrētu tematu un kaut ko praktisku, piemēram, saistītu ar ēdniecību vai Ziemassvētku labdarības akciju, un tādas sanāksmes saliedē visas skolas skolēnus.

Kuratori – vairāk nekā audzinātāji

Sākot no septītās klases, skolā nav audzinātāju, bet ir kuratori. Tie ir bērnu speciālisti, audzināšanas, personības veidošanās lietpratēji. Kuratori visu laiku ir *iekšpusē* – apmeklē savas klases stundas, bet viņu pienākumi neaprobežojas ar klases audzināšanu. Kurators vēro skolēnu izaugsmi, veic monitoringu, cenšas laikus pamanīt problēmas, iepazīstina skolas vadību ar secinājumiem, konsultē skolēnus, vecākus, arī kolēģus, citus mācību priekšmetu skolotājus. Viņš neorganizē pasākumus bērnu vietā, bet kopā ar viņiem tajos piedalās. “Tādu skolotāju atrast gan nav viegli,” direktors atzīst. “Šādam speciālistam pašam savu stundu ir maz, bet viņš pavada daudz laika saskarsmē ar saviem audzēkņiem. Parasti kuratoram ir trīs klases.

Dz. Dvinskis ir arī Ramintas kurators, un 11. klases skolniece teic, ka ar savu kuratoru ir ļoti apmierināta: “Skolotājs cenšas katru rītu pirms stundām ienākt pie mums klasē apjautāties, kā klājas, vai ir kādas problēmas. Mēs, skolēni, redzam, ka skolotājam pašam tas patīk un padodas, piemēram, piedalīties kādās aktivitātēs, ekskursijās. Viņam deg uguntiņa dvēselē, un tas jau pārmetas arī uz skolēniem.”

Nākotnes redzējums jeb – atkal izvēle un radošums!

Mūsu apmeklējuma un sarunas noslēgumā ģimnāzijas direktors labprāt iepazīstina ar savu vīziju par nākotnes skolu. Proti, tā ir ideja būtiski pārveidot sākumskolu, lai nodrošinātu bērniem vēl lielāku izvēli: “Es gribu, lai starp klasēm nebūtu robežas. Šīs idejas īstenošana gan prasa skolotāju resursus. Vīzijā redzu, ka skolēniem ir dažādas matemātikas, dažādas valodas – dažādas pēc formas,

ar dažādu nodarbību organizāciju. Skolēni ir ļoti atšķirīgi, tāpēc arī vienu un to pašu procesu vajag nodrošināt atšķirīgu. Nākotnē redzu lielas, plašas mācību attīstības zonas, kas nav klases telpa. Paskatieties, kā bērni rotaļu laukumā paši izvēlas, uz kuru pusi iet, kādu nodarbi izvēlēties. Tas ir paša bērna *funktieris*, kas izriet no viņa konkrētās dabas, un ļoti svarīgi ir to ievērot. Man gribas iet šādu ceļu. Tad mums viena skolas teritorijas daļa būtu tāda, kurā bērni darbotos ar planšetēm, otrā attīstītu sīko motoriku, trešajā būtu stāstnieku grupa, kas izspēlēs lomu spēles, bet visās trīs bērni apgūs, piemēram, matemātiku. Tā mēs aptvertu arī pārējos mācību priekšmetus, kā valodu, datoriku, vizuālo mākslu utt. Šādu modeli pirmajām klasēm jau esmu izstrādājis.

Neesmu uzgājis, vai citu pasaulē ir līdzīgs modelis, bet es to gribētu izmēģināt. Sākumskolas sākumā ievērot šīs dabas prasības būtu ļoti svarīgi. Tāpēc mācībām jābūt ļoti variatīvām. Šādi mēs dotu bērnam iespēju attīstīties vairāk atbilstoši viņam pašam, viņš līdz ar to labāk jūtīsies, būs vairāk motivēts. Galvenais, lai skolēnam būtu interese, patika tajā, ko viņš dara, un lai viņš arī varētu mainīt izraudzīto variantu pret kādu citu. Un tad konkrētais saturs, kaut vai matemātikā, bērnam būs saprotams ne tikai formāli, bet arī pēc būtības.”

Foto: Lauma Kalniņa

No standarta līdz mācību stundai

Sagatavoja Ieva Ušča, Skola2030

Jelgavas Valsts ģimnāzijas angļu valodas skolotāja Agita Ozoliņa stāsta, kā, pilnveidojot savu praksi saskaņā ar jauno pamatizglītības standartu, viņa kopā ar kolēģiem plāno dzimtās valodas un svešvalodu (angļu valodas, krievu valodas) stundās, – kas mainās mācību saturā, kas formā un metodiskajos paņēmienos, un kā tas ietekmē to, kā Agita ikdienā strādā. Agita māca angļu valodu pamatskolas 7.-9. klasēs.

Skolotāju sadarbība valodu prasmju efektīvākai mācīšanai

“Pēc savas pieredzes zinu, ka līdz šim svešvalodu skolotājiem nebija lielas vajadzības lasīt valsts mācību priekšmetu standartus, kuros noteikti skolotājam saistoši skolēniem plānotie sasniedzamie rezultāti jeb kas viņiem jāiemācās katrā mācību priekšmetā. Mums ir daudz kvalitatīvu mācību grāmatu, un skolotāji strādāja ar domu “ja grāmatu *izņems*, tad eksāmenu nokārtos”. Biju dzirdējusi, ka, ieviešot pilnveidoto mācību saturu un pieeju, svešvalodu mācīšanā nekas daudz nemainīsoties, tāpēc izpētīju plānotos skolēnam sasniedzamos rezultātus valodu mācību jomā jaunajā pamatizglītības standartā (<https://likumi.lv/doc.php?id=268342>) un domāju par to, ko mēs skolā savā darbā mainīsim, lai to īstenotu.

Redzu, ka jaunajā standartā tik tiešām ir daudz plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu, kas tieši atbilst tam, ko un kā mēs šobrīd mācām valodu stundās. Bet ir arī pavisam jaunas lietas, kas līdz šim nav bijušas, piemēram, par dažādo valodu saistību: **“...formulē secinājumus un loģiskus spriedumus par kopīgo un atšķirīgo dažādās valodās”**. Man kā skolotājai ir jādodomā, kur, kā un ar kuru kolēģi sadarbojoties es tās varētu mācīt. Galvenais – kā sasniegt standartā minētos rezultātus, nevis tikai mācīt atsevišķas lietas nošķirti vienu no otras. Ja es kopā ar citu valodu kolēģiem neizdomāju, kā nonāksim līdz rezultātam, ko katrs no mums darīs – plānveidīgi un saskaņoti –, tad tam nav jēgas. Līdz šim skolotāji nav apzinājuši šādas sadarbības nozīmīgumu. Vajadzība vienmēr ir bijusi, taču tas nav noticis, nav tādas tradīcijas – kopīgi plānot darāmo, nav apzināts, cik svarīgi tas ir skolēnam. Šis ir viens no būtiskiem jaunumiem valodu mācību jomā.

Mēs skolā esam izmēģinājuši dažāda veida sadarbību. Es skatos skeptiski uz tādu sadarbību starp svešvalodu un kādu no mācību priekšmetiem, ja vienīgā angļu valodas iesaiste ir informācijas meklēšana angļu valodā. To skolēni var darīt paši – tas neprasa iesaistīties man kā valodu skolotājai, ja vien pirms tam skolēni ir apguvuši informācijas meklēšanas, atlasīšanas un izvērtēšanas prasmi. Lai būtu jēgpilna sadarbība, stundām jāveido tāds saturs, ar kuru īstenojam iesaistīto jomu plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu prasības. Mēs ar kolēģiem izmēģinājām sadarbību valodu skolotāju starpā. Šeit atspoguļots tikai viens no piemēriem, kurā mācījām valodu jomā apgūstamās prasmes ne tikai katrs savā mācību priekšmetā, bet mēģinājām arī to visu iekļaut vienotā sistēmā. Lai, piemēram, latviešu valodā skolēni spētu uzrakstīt argumentētu eseju, angļu valodā prezentēt tūrisma maršrutu – gidu stāstījumu (pāru darbs),

krievu valodā, kas ir otrā svešvaloda, veidot dialogu starp tūristu un gidu, izstrādājām kopīgu plānu, izvirzījām un sagrupējām prioritārā kārtībā apgūstamās prasmes, salīdzinājām tās ar skolēniem plānotajiem sasniedzamajiem rezultātiem valodu mācību jomā, un izveidojām snieguma līmeņu aprakstus apgūstamajām prasmēm – argumentētas esejas, dialoga, stāstījuma veidošanu, galvenās domas noteikšanu tekstā, sadarbību grupā, gramatikas likumu lietošanu nepazīstamā kontekstā. Plānošanas procesā ļoti svarīgi bija saprast, kuras zināšanas un prasmes skolēni ir jau apguvuši iepriekšējā posmā, kurā mācību priekšmetā konkrēta prasme tiks mācīta un kurā – lietota un trenēta. Piemēram, izvirzīt galveno domu un rakstīt tēzi māca dzimtajā valodā, svešvalodās šo prasmi attīsta lasīšanas, klausīšanās un vizuālo materiālu uzdevumos. Plānošanas un darba īstenošanas procesā ļoti svarīgi ir nepazaudēt katra mācību priekšmeta specifiku un izvirzītos mērķus (sk. 3. piemēru).

Stundas plānošana lielākai skolēnu iesaistei

Reizē ar valsts pamatizglītības standartu tika analizēts piedāvātais saturs un pieeja angļu valodas mācību grāmatā. Strādāju ar *Oxford University Press* mācību līdzekli "Solutions". No vienas puses, redzu, ka standartā ir daudz zināšanu un prasmju, ko grāmatā var atrast, bet ir sasniedzamie rezultāti, kas tiešā veidā grāmatā nav atrodamī, piemēram, "apzināti izmanto daudzveidīgas domāšanas stratēģijas" vai "uzņemas atbildību par savas runas un rakstu pratības pilnveidi", – tas tiešā veidā nav nevienā grāmatā. Līdz šim uzsvars vairāk ir bijis uz iegūtajām zināšanām un valodas prasmēm, tādēļ apzināti par to neesam domājuši.

Es veidoju stundas ar konkrētu sasniedzamo rezultātu skolēnam. Veltu laiku, lai saprastu, kāds ir valsts pamatizglītības standartā noteiktais sasniedzamais rezultāts un kā tas saskan ar grāmatā piedāvāto, līdz izvirzu savai stundai sasniedzamo rezultātu. Pie tā mani skolēni ir pieraduši. Sākumā es vienkārši pateicu, kāds būs sasniedzamais rezultāts, bet tagad esmu nonākusi līdz tam, ka dodu skolēniem aktualizācijas aktivitāti jeb "āķi" – uzdevumu, video, attēlus salīdzināšanai vai spēli, kas aktualizē problēmu, un skolēni izvirza pētāmo problēmu, lai pēc tam mēs kopīgi izvirzītu stundai vai tematam sasniedzamo rezultātu un veicamos uzdevumus, kas skolēniem palīdzēs virzīties uz mērķi. Šādi iesaistām skolēnus mācību procesā, izzinot viņu vēlmes un vajadzības, kā arī rosinām uzņemties atbildību. Grāmatā bieži vien ir idejas aktualizācijas uzdevumiem. Es vienmēr skatos, kā tas derēs maniem skolēniem. Piemēram, ja saviem 8.

klases puīšiem iedošu grāmatā piedāvāto aktualizāciju – fotogrāfiju ar slēpošanas traumu –, es lielu stundas daļu klausīšos aktīvāko skolēnu stāstītajā par slēpošanas piedzīvojumiem, un vēl stundas vidū kāds atcerēsies par piedzīvoto. Lai risinātu šo problēmu un varētu stundā realizēt izvirzītos mērķus, grāmatā doto attēlu papildinu ar vairākiem attēliem, kas pabeidz stāstu. Tādā veidā no skolēnu stāstītā izrakstu teikumus, kas jau atspoguļo vai kurus varētu pārveidot konkrētā gramatiskā formā, lai veidotu stāstījumu, kurā skolēni spēj izmantot saliktus teikumus dažādās formās.

Dažkārt skolēni mēdz uzdot tādas jautājumus kā "kam man vajag šo sasniedzamo rezultātu?". Tad es atbildu, ka tieši no viņa to gribu dzirdēt, un mēs runājam par to. Tajā brīdī, kad skolēns saprot, kas viņam jāiemācās un kāpēc, stunda iegūst pilnīgi citu jēgu un virzienu. Piemēram, es gribu, lai 9. klases skolēni prot veidot secīgu stāstījumu, izmantojot darbības vārda saliktās pagātnes formu. Stundas sākumā aicinu skolēnus noskatīties jautro īsfilmu, kurā *Misters Bīns* parkā gatavo sviestmaizi. Skolēniem jāpieraksta atslēgvārdi – darbības vārdi, kas palīdz atcerēties secību, kādā notika darbības. Salīdzinot divas darbības, skolēni saprot, ka jālieto kāda forma, lai stāstījums kļūtu bagātīgs, interesantāks. Tad skolēni saprot, kas viņiem ir nepieciešams, lai iegūtu vajadzīgās prasmes un zināšanas, un tad jau mērķis no mana ir kļuvis par viņu, skolēnu, mērķi.

Runājot par stundas apjēgšanas daļu, mācību grāmatā ir doti vingrināšanās, nostiprināšanās uzdevumi. Es analizēju, cik dziļi skolēns, veicot doto uzdevumu, spēj izprast un lietot apgūstamo prasmī, vai tiek trenētas dažāda līmeņa prasmes. Pagāja kāds laiks, līdz es pati sapratu, kādiem vajadzētu būt uzdevumiem, kas iesaista dažāda līmeņa domāšanas prasmes. Piemēram, gramatikas tematiem. Lai atspoguļotu pamatzināšanas, skolēns spēj veikt uzdevumus, kuros atspoguļo, kas šī ir par gramatikas formu, un uzdevums varētu būt "ievieto teikumā darbības vārdu ilgstošajā pagātnē". Nākamajā līmenī skolēns zina un prot gramatikas formu izvēlēties un lietot ar skolotāju vai klasesbiedra palīdzību, piemēram, "ievieto teikumā darbības vārdu vienkāršajā vai ilgstošajā pagātnē". Tālāk nākamajā līmenī skolēns jau prot aprakstīt situāciju, piemēram, "apraksti doto attēlu, izmantojot vienkāršo un ilgstošo pagātni". Augstākajā līmenī skolēns attiecīgās situācijās patstāvīgi lieto apgūto gramatisko formu arī ārpus temata, prot tās pārnest uz citām valodām, piemēram, veidojot instrukcijas spēlēm, veidojot stāstījumus vai rakstot pārspriedumu vai eseju (sk. 1. piemēru).

Ļoti svarīgi, lai skolēns pats saprastu, cik viņš ir sapratis un prot izdarīt un kādas darbības jāveic vai kāda

palīdzība nepieciešama, lai spētu izdarīt vairāk. Tādēļ, izvirzot temata sasniedzamo rezultātu, kopīgi vienojamies, kas liecinās par to, ka mērķis ir sasniegts.

Stundas noslēgumā vienmēr atlicinā laiku, lai kopīgi atskatītos uz stundas gaitu, stundā sasniegto. Ļoti svarīgi ir aktualizēt stundā sasniedzamo rezultātu, kāds tas bija sākumā, un saprast, vai tas joprojām ir aktuāls arī līdz stundas beigām. Lai skolēni paši saskatītu, kāds ir bijis viņu ceļš līdz stundas mērķim, viņiem ir svarīgi atbildēt uz jautājumu "Kādas darbības tu veici, lai nonāktu līdz mērķim?". Tas liek un ļauj skolēnam domāt par savu mācīšanās procesu, kas paveikts, kā paveikts, kādas darbības vēl ir jāveic, kāda palīdzība nepieciešama. Ja tas ir bijis grupu darbs, tad skolēnam ir svarīgi padomāt par pienākumiem, kas bija jāveic un kā tas izdevās, kas palīdzēja, kas traucēja (**sk. 2. piemēru**). Lai veidotu pārnesi no iepriekšējām zināšanām un esošajām un veiksmīgāk celtu "tiltu" uz nākamajām, ir ļoti svarīgi skolēnam ļaut padomāt un formulēt sev, piemēram, kas ir saliktā pagātne. Pēdējais jautājums ir par to, ko ar šo apgūto formu varētu iesākt, t. i., nevis ko es ar to darīšu kādā nezināmā nākotnē, bet kā tā man var noderēt tieši šobrīd.

Lai kopīgi un individuāli plānotu darbu kopumā un katrai stundai atsevišķi, svarīgi atcerēties šādus soļus.

- Plānojot darbu jomas ietvaros un organizējot skolotāju sadarbību, virzoties uz kopīgu mērķi, svarīgi ir apzināties katrā mācību priekšmetā plānotos skolēnam sasniedzamos rezultātus, apzināt iepriekš apgūtās prasmes un zināšanas.
- Lai palīdzētu skolēniem saskatīt ceļu uz mērķi, kopā ar skolēniem tiek izstrādāti kritēriji un snieguma līmeņu apraksti vēlāmā rezultāta sasniegšanai.
- Regulāri aicinot skolēnus domāt par mācīšanās procesu, stundas laikā saņemot atgriezenisko saiti no skolotāja un klasesbiedriem un stundas beigās reflektējot par darbu, mācīšanās process skolēniem ir saprotams un jēgpilns, jo ir skaidri sasniedzamie rezultāti, skaidrs, kādi uzdevumi, kāpēc un kā tiek veikti, kur apgūstamās prasmes tiks lietotas turpmāk. 2

1. piemērs. Snieguma līmeņu apraksts (SLA) sasniedzamajam rezultātam: veido situācijas aprakstu, lietojot darbības vārdu vienkāršajā un ilgstošajā pagātnē dažādās situācijās

1	2	3	4
Zinu darbības vārdu pagātnes laiku veidošanas principus, bet neatšķiru, kad tie lietojami.	Zinu darbības vārdu pagātnes laiku veidošanas principus, spēju veikt uzdevumus, uzdot jautājumus pēc parauga/ar skolotāja/klasesbiedru palīdzību.	Zinu darbības vārdu pagātnes laiku veidošanas principus, patstāvīgi spēju veikt uzdevumus dažādās situācijās, uzdodu jautājumus par situāciju.	Zinu darbības vārdu pagātnes formu lietošanas noteikumus, brīvi lietoju ikdienas sarunās, veidojot situācijas. Brīvi uzdodu jautājumus, kas sniedz papildinformāciju.

2. piemērs. SLA grupu darbam

0	1	2	3	4
Nesadarbojas ar pārējiem, neizrāda interesi, lai sasniegtu kopīgos grupas mērķus.	Piedalās grupas darbā, bet nerespektē pārējo darbu, neieklausās, strīdas ar pārējiem bez argumentiem, nepieņem citu idejas. Grupai ir grūtības izvirzīt kopīgu mērķi, saskatīt SR.	Piedalās grupu darbā, ir problēmas iekļauties. Neuzklausa pārējos, negaida savu kārtu, lai runātu. Skolotājs sadala lomas grupā.	Atbildīgi darbojas grupā, bet ir vairāk darītājs, bez iniciatīvas. Uzdod jautājumus, atbildīgi veic sev uzticētos uzdevumus, bet nav darba iniciators.	Atbildīgi darbojas grupā. Uzdod jautājumus, atbildīgi veic sev uzticētos uzdevumus, ir darba iniciators. Aktīvi iesaistās diskusijās, uzklausa citu viedokļus. Skolēni paši sadala lomas grupas darbā.

3. piemērs. Valodu skolotāju sadarbības plāns vienam tematam Jelgavas Valsts ģimnāzijā. Skolēni angļu valodu apgūst kā pirmo svešvalodu no 1. klases, krievu valodu – kā otro svešvalodu no 6. klases.

8. klase. Mana pilsēta Jelgava. Temata sasniedzamais rezultāts (SR): veido satura un formas ziņā dažāda tekstus, nošķirot personiska satura ziņu no publiskas saziņas mutvārdos un rakstos. Ieteicamais laiks temata apguvei: 12 stundas katrā mācību priekšmetā

	Apgūstamās prasmes	Latviešu valoda	Krievu valoda, angļu valoda	SR valodu mācību jomā, 9. klase (latviešu valoda)	SR valodu mācību jomā, 9. klase (svešvaloda)
1.	Formulē galveno domu.	6. klasē skolēni mācās, kas ir galvenā doma. 8. klasē raksta tēzi, izmantojot atslēgvārdus.	Lietošana. Galvenās domas klausīšanās vingrinājumos, tekstos, video.	VL.9.2.1.1. Izmanto atslēgvārdu noteikšanas paņēmienus.	VS.9.1.1.3. Saskata un salīdzina sakarības, notikumu secību tekstā, tabulās; uztver un formulē galveno domu, paskaidro teksta nolūku.
2.	Prot sastādīt plānu, plānot darbību.	7. klasē skolēni iemācās izvērstā plāna rakstīšanu, 8. klasē zināšanu nostiprināšana jaunā kontekstā. Veido plānu lasītam, dzirdētam, redzētam informācijas avotam (tekstam). Veido plānu un pēc tā raksta, veido stāstījumu.	Lietošana svešvalodās. Cita valoda.	VL.9.2.1.3. Patstāvīgi izvirza mērķi un organizē teksta plānošanas procesu, izvēloties sev piemērotu ideju un domu pieraksta veidu.	VS.9.2.1.6. Raksta stāstus par dažādām tēmām, izmantojot apgūtos teksta organizēšanas paņēmienus. VS.9.2.1.7. Apkopoj vairākus tekstus un tos radoši izmanto sava teksta veidošanā, ievērojot autortiesības, un to publisko; atbild uz jautājumiem.
3.	Lieto tematam atbilstošu vārdu krājumu (leksiku).	Mācās par žargoniem, barbarismiem, atšķirību starp vārdiem, ko lieto sarunvalodā un literārajā valodā.	Apgūst tematam atbilstošu vārdu krājumu, sinonīmus, antonīmus. Atstāsta tekstu, izmantojot dažādas atstāstīšanas stratēģijas un apgūtos vārdus.	VL.9.3.1.1. Motivēti izvēlas un lieto savā tekstā daudzveidīgu vārdu krājumu un frazeoloģismus, lai izteiktu savas domas un panāktu noteiktu ietekmi uz adresātu. VL.9.3.1.5. Izmanto latviešu valodas vārddarināšanas paņēmienus atbilstoši sava teksta iecerēm un savam individuālajam stilam, veidojot arī jaunvārdus.	VS.9.3.1.3. Salīdzina valodas sistēmu aprakstošos terminus dzimtajā un apgūstamajā valodā, analizē līdzīgo un atšķirīgo. VS.9.3.1.4. No vārdiem un vārdu daļām veido saliktnes un tos radoši lieto savā tekstā: meklē un izmanto sinonīmus un antonīmus, noskaidro nozīmju atšķirības.
4.	Veido jautājuma un stāstījuma teikumus atbilstoši formai un noteiktiem gramatiskiem laikiem.	7. klasē mācīts: darbības vārdu laiki. 8. kl. Savrupinājumi, divdabja teiciens. Saliktās pagātnes aizstāšana ar divdabja teicienu.	7. klasē angļu valodā mācīti jautājumu veidi, to veidošana. Krievu valodā – jautājamie vārdi. Krievu valoda 8. kl. Veido jautājumus un sniedz atbilstošas atbildes, lai veidotu dialogu. Angļu valoda 8. kl. Darbības vārda saliktā pagātne/vienkāršā pagātne.		VS.9.3.1.5. Atpazīst vārdus pēc to uzbūves, vārdšķiras un teikumu veidus un klasificē tos pēc pazīmēm. VS.9.3.1.8. Veido dažādu veidu teikumus, radoši izmantojot apgūtos teikumu struktūras paraugus, atbilstošu vārdu kārtību vienkāršos un saliktos teikumos.

	Apgūstamās prasmes	Latviešu valoda	Krievu valoda, angļu valoda	SR valodu mācību jomā, 9. klase (latviešu valoda)	SR valodu mācību jomā, 9. klase (svešvaloda)
5.	Rada savu tekstu mutvārdu formā/ rakstiski.	Argumentēts pārspriedums/ domraksts "Kādēļ ir vērts apmeklēt Jelgavu?".	Angļu valoda. Gidu stāstījums/ prezentācija tūristu grupai par nozīmīgākajām vietām Jelgavā (pāra stāstījums). Krievu valoda. Stāstījums par Jelgavas nozīmīgākajām tūrisma vietām, izmantojot dialogu.	VL.9.1.1.6.Variē un pielāgo rakstu darbu saturu, uzbūvi un apjomu atkarībā no formas. VL.9.3.1.1. Motivēti izvēlas un lieto savā tekstā daudzveidīgu vārdu krājumu un frazeologismus, lai izteiktu savas domas un panāktu noteiktu ietekmi uz adresātu. Iesaistās sarunās par valodas jautājumiem, lietojot atbilstošu terminoloģiju.	VS.9.1.1.9. Atpazīst un lieto pieklājības frāzes dažādās saziņas situācijās (piemēram, uzrunājot pieaugušos). 2.1.1. Apspriež un analizē sabiedrībā aktuālas tēmas, veido diskusijas, intervijas.

4. piemērs. SLA mutvārdu prezentācijas svešvalodā izvērtēšanai

	Lieliski 4	Labs sniegums 3	Pieņemami 2	Nepieņemami 1	Pašvērtējums
Informācijas kvalitāte, vārdu krājums	Ietver visu nepieciešamo informāciju, lai brīvi uztvertu stāstīto. Plašs vārdu krājums.	Ietver nepieciešamo pamatinformāciju, trūkst 1-2 elementu. Pietiekams vārdu krājums.	Iekļauta pamatinformācija, trūkst vairāk nekā 2 pamatelementu. Izmanto pamatvārdu krājumu.	Ļoti skopa informācija, par dotajiem tematiem nespēj runāt.	
Organizācija	Stāstījums labi organizēts, loģiskā secībā. Stāstījums ietver ievadu un nobeigumu, galvenās daļas stāstījums savā starpā saistīts.	Stāstījums labi organizēts, ir ievads un nobeigums, bet galvenās daļas stāstījums nav saistīts.	Stāstījums ir organizēts pēc plāna, bet galvenās daļas stāstījums ir saraustīts, informācija nav secīga, atkārtojas.	Stāstījums haotisks, nav ievada, nobeiguma, galvenās daļas.	
Gramatika, izruna	Visas gramatiskās formas un izruna ir korekta. Lieto salikto laiku struktūras.	3-4 kļūdas izrunā, gramatiskās formas korekti tiek lietotas, lielākoties lieto vienkāršus teikumus.	Vairāk nekā 4-8 kļūdu izrunā, lieto vienkāršus teikumus, dažkārt ar kļūdām.	Vairāk nekā 8 izrunas kļūdu, ļoti biežas kļūdas vienkāršos teikumos.	
Mutvārdu prezentācija	Labi sagatavota runa, runā skaidri, ir acu kontakts ar auditoriju, partneri, brīvi atbild uz uzdotajiem jautājumiem.	Skaidra un saprotama runa, ir nelielas problēmas ar atbildēm uz jautājumiem.	Skaidra un saprotama prezentācija (runa), partneri nesadarbojas, neuzdod jautājumus un neatbild uz tiem.	Nesaprotama runa, grūti uztverama, jo tiek lasīta no prezentācijas (papīra lapas).	

Patrīcija Herberta Skola2030 konferencē Valmierā, 14. martā. Foto: Anrijs Požarskis

Bērns kā aktīvs darītājs jau pirmsskolā

Mg. sc. Patrīcija Herberta (*Patricia Herbert*, Lielbritānija) ir skolotāja praktiķe, skolas vadītāja un izglītības konsultante, izglītības centra “Ceļš uz nākotnes izglītību” (*“Pathways to Future Education”*) dibinātāja. Šā gada martā viņa viesojās Skola2030 pirmsskolas konferencē Valmierā ar prezentāciju “Mācīšanās mainīgajai nākotnei, attīstot aktīvas un patstāvīgas rīcības spēju”, kā arī dalījās pieredzē ar skolotājiem, kāpēc bērniem jau no ļoti agra vecuma ir svarīgi ļaut izvēlēties un uzņemties atbildību par savu mācīšanos. Patrīcija uzskata, ka cilvēks vissekmīgāk mācās tad, kad viņš pats ir izraudzījies, ko mācīties, un viņam tas sagādā prieku. Jau no mazotnes bērniem rotaļājoties var dot iespēju justies kā autoriem savās nodarbēs – kad bērns pats izvēlas aktivitāti, arī reālā dzīves situācijā, bērnam aug arī atbildības izjūta. Skolotājs ir bērnam līdzās kā padomdevējs, bet kontroli atstāj bērna ziņā. Gudru skolotāju neuzkrītoši virzīti, bērni bērnudārzā apgūs visam turpmākajam mūžam noderīgas dzīves prasmes.

Patrīcijas Herbertas vizīte Latvijā notika ar *BritishCouncil* pārstāvniecības atbalstu Latvijā. Eksperti uz interviju aicināja Asnāte Morozova, Agrita Miesniece un Inese Leitāne, *Skola 2030*.

P. Herberta skolotājas gaitu ceļojumu veikusi it kā atpakaļgaitā – vispirms vidusskolā, tad pamatskolā, sākumskolā un, visbeidzot, bērnudārzā. Viņa ir pārliecinājusies – bērni vidusskolā ir daudz mazāk motivēti mācīties nekā sākumskolā un pirmsskolā, tāpēc nonākusi pie

domām, kā bērniem jau pirmsskolā izveidot tik spēcīgu pamatu, lai tad, kad viņiem jau būs padzīvēti gadu, viņi būtu mērķtiecīgi, vēlētos patstāvīgi mācīties visu tālāko dzīvi. Tāpēc pirmsskolas audzinātāju loma bērnu tapšanā ir nepārvērtējama – ja vēlamies, lai valstī izglītības līmenis celtos, tad bērnības gadi ir vissvarīgākā stadija. Bērniem jābūt patstāvīgiem mācību procesā, viņos jāveido šāda tieksme. Pirmsskolā svarīgi ir mācīties radīt bērnus prieku,

ļaut justies saimniekiem grupā, piederīgiem. Ja cilvēks ir savas darbības ierosinātājs, viņš uzņemas atbildību, aizvien vairāk iesaistās. Bērnu pašmotivēta un pašvadīta rīcības spēja (*agency*) ir nozīmīgs priekšnoteikums viņu sekmēm skolā un visai viņu dzīvei mainīgajā nākotnē. Mums taču nevajag bērnus, kas uzvedas labi tāpēc, ka viņus kāds kontrolē, – mums vajag bērnus, kas paši sevi kontrolē. Un tikpat svarīgi viņiem ir iemācīt veidot cieņpilnas attiecības un sadarboties.

Ko nozīmē bērns kā aktīvs darītājs?

Kad mēs ar skolotājām runājam par problēmām jeb izaicinājumiem, ar kuriem viņas saskaras grupā, kāda no dalībniecēm teica: "Mums klasē ir vienošanās par noteikumiem." Turpinājām sarunu, un es teicu: "Jā, mēs varam runāt par savu rīcību vai uzvedību, bet mums nav jāsaka bērniem, kā kaut kas jādara. Sakiet bērniem: "Vai jums ir grūtības?" Ja kāds bērns jūtas skumjš, jo jūtas atstumts, tad šī ir problēma, par kuru var runāt kaut vai visu stundu. Kad mēs no bērniem uzzinām, kā viņi jūtas un ko domā, varam iegūt no viņiem idejas, lai nākotnē nekas tāds neatkārtotos.

Praksē notiek tā, ka bērnus sapulcina un tad kaut ko kopā ar viņiem dara. Parasti pirmsskolā rīta aplī bērni apsēžas, skatās uz kalendāru un laikapstākļiem. Tā ir rutīna, viņi to atkārtoti atkal un atkal. Daudzi pirmsskolas skolotāji domā, ka bērniem ir jāzina, kura nedēļas diena ir šodien, kāds mēnesis un kurš datums. Taču pētījumi liecina, ka maziem bērniem nav izpratnes par laiku, tādēļ mācīties, ka šodien ir trešdiena, viņiem neko nenožīmē, tie ir tikai vārdi, taču tam tiek tērēts laiks. Manuprāt, jēgpilnāk ir šo laiku veltīt sarunām par sabiedriski nozīmīgām lietām, par to, kā savu grupu vai pirmsskolu padarīt par labāku vietu, lai mācītos. Varam bērniem jautāt: "Kas tev traucē mācīties?" Tas ir svarīgi, uz to bērni var atbildēt. Daži bērni varbūt teiktu, ka viņiem traucē troksnis telpā, un tad skolotājs var jautāt: "Kuram ir ideja, kā mēs varam radīt troksni, kas netraucē?" Bērniem ir daudz ideju. Par šādiem tematiem runāt ir daudz noderīgāk.

Kādam, jūsuprāt, jābūt pirmsskolai un skolai? Ko ideālā variantā dara skolotājs un ko – bērni?

Skolotāja loma ir nemainīga – viņa uzdevums ir rūpēties par bērnu labklājību un veidot klases kultūru. Svarīgi, lai bērni ir bez stresa un jūtas droši, ka viņos ir sajūta – viņus ciena, viņi katrs ir vērtīgs. Radīt klases kultūru ir skolotāja uzdevums. Tas nozīmē labi iepazīt katru bērnu – ne tikai to, ka šim bērnam ir 4 gadi un ko viņš prot atbilstoši vecumam, bet zināt arī to, kas viņam patīk, no kā

baidās, zināt par ģimeni, par sīkās motorikas spējām, un tādēļ jāsarunājas ar bērnu divatā. Skolotājam ir jāuzklausā katrs bērns, jādzird ne tikai tas, ko viņš saka tev kā skolotājam, bet arī tas, ko viņi saka cits citam. Zinot, ko bērni domā un kādas ir viņu prasmes, skolotājs var plānot savu darbu ar bērniem.

Kad viesojos pirmsskolā, vienmēr ar aizdomām skatos uz skolotājiem, kas rāda plānu un stāsta, ko viņi darīs 6 nedēļas, ko darīs pirmajā nedēļā, ko otrajā. Nodomāju – to visu ir izplānojis skolotājs, bet tajā vispār neredzu vietas bērnu interesēm. Plānam ir jābūt, bet tam nevajadzētu būt ļoti detalizētam, jo, vērojot bērnus, tas var mainīties. Ja vakar pamanīju, ka mēs esam ļoti trokšņaini, tad šodien mēs kopā domāsim, kā kļūt klusākiem. Vai arī redzu – kāds no bērniem ļoti interesējas par stāstu rakstīšanu un grāmatu lasīšanu, vēl kādas meitenes apraksta papīra strēmeles, tad nolemju, ka rakstīšana bērniem varētu būt aizraujoša, un darbojamies ar to. Ja dzirdu, ka bērni runā par dzīvniekiem, it īpaši par zaķiem, tad es kā skolotāja dzirdēto varu izmantot, lai nākamajā dienā palīdzētu bērniem iemācīties vairāk. Ir nepieciešams tikai plāna skelets, nekas vairāk, un skaidra lielā ideja. Ja skolotāja centrālā ideja ir bērnu pašizpausme, tad visu laiku jāatgādina sev – es rosinu katru bērnu uz pašizpausmi, un līdz ar to ir skaidrs, ka mēs mācīsimies runas prasmi, klausīšanos, uzstāšanos auditorijas priekšā, un es kā skolotājs rūpēšos, lai katrs bērns attīstās. Jāņem vērā, ka visi bērni nav vienādi, katram būs atšķirīgs sagatavotības līmenis.

Kā iespējams pievērst uzmanību katram bērnam, ja grupā ir, piemēram, 26?

Mēs, skolotāji, vienmēr raizējamies par laika trūkumu, taču, darot šādi, mēs laiku tikai iegūstam. Konkrētā brīdī skolotājam ir dziļāk jāiepazīst tikai viens bērns. Jāpie raksta visi novērojumi, apzinoties, ka bērns būs gatavs darboties krietni ilgāk pie tā, ko pats izvēlējies. Esmu novērojusi, ka pirmsskolā bērnu nodarbība parasti ilgst 6 vai 7 minūtes, un tad viņiem pietiek. Taču pašu izvēlētais nodarbēs, nododoties savām interesēm, bērns var darboties pat vairākas dienas no vietas. Ja bērni kaut ko ceļ un vienā dienā nepabeidz, tad uzraksta zīmīti (vai palūdz to izdarīt pieaugušo): "Lūdzu neaiztikt, neesam pabeiguši!", un viņi atgriezīsies pie šīs aktivitātes nākamajā dienā.

Grupas asistentēm (palīgiem, auklītēm) arī var būt cita loma – daudz ko no tā, ko viņas pašlaik dara, var iemācīties darīt bērns pats. Nevienam nevajadzētu bērnu vest uz tualeti. Ja ir maltīte, bērns var klāt galdu, to notīrīt, pats uzlikt ēdienu. Mums šie darbiņi varbūt šķiet ārkārtīgi garlaicīgi, bet 3-4 gadus veciem bērniem tie ir

Ļoti interesanti, un viņi tā var daudz iemācīties. Tāpat ne audzinātājam, ne auklītei nevajadzētu veidot vienādas sagataves bērnu radošajiem darbiem. Grupā nevajadzētu būt daudz vienādām lietām. Ja bērni gatavo paši, katra lieta būs atšķirīga.

Ko vēl auklīte var darīt?

Es auklīti dēvētu par mācīšanās asistentu vai asistējošo skolotāju. Viņam būtu nepieciešamas cita veida mācības. Dažkārt mēs gribam zināt, ko bērni domā un ko māc, un skolotājs dodas pievienoties bērniem rotaļās. Ja skolotājs ar bērniem ir kopā procesā, viņš nevar paralēli arī novērot, bet to var iemācīt darīt asistentam. Skolotājs var paskaidrot, ka pats dosies ar bērniem spēlēties, un lūgt asistentu veikt specifiskas piezīmes, ko tieši vērot – bērna valodu, jautājumus. Asistents var kļūt par nozīmīgu daļu no mācību procesa. Asistentam būtu jānāc vairāk būt par treneri bērniem, mācīt, kā darīt lietas, nevis darīt bērnu vietā. Mani bērni izauga Dānijā, un 1–2 gadu vecumā viņi jau prata paši pilnībā apgērbties.

Vienīgais, kas apgrūtinā darbu ar lielu grupu, ir telpu trūkums. Šaurā telpā vai tuvu cita citai jebkura dzīva radība jutīs stresu. Būtu jauki, ja dažādām aktivitātēm būtu atvēlētas atsevišķas telpas daļas. Dažas no tām būs ļoti skaļas, citas klusas, dažas prasa vairāk vietas, citas – mazāk. Ir svarīgi, ka grupā ir klusais stūris, kur bērni var lasīt grāmatu vai klusām sarunāties ar savu draugu. Nav jāsaka bērniem, kas viņiem jādara, bet var sacīt šādi: "Vai atceries, par ko mēs vienojāmies – ko mēs darām klusajā stūrītī?" Bērni visticamāk teiks: "Ak jā, mēs sēžam rātni, neskrienam, skatāmies grāmatas un sarunājamies klusi." Un skolotāja var teikt: "Parādi, kā tu to dari!" Ir jāiesaistās, lai panāktu, ka visi ievēro principus, kurus mēģinām iedzīvināt.

Kādas ir jūsu domas par svētku svinēšanu pirmsskolā?

Pirmkārt, padomāsim, kam mēs svētkus rīkojam? Kam no tiem kāds labums? Tradicionāli tas ir mācību iestādes pasākums. Es to redzu kā iespēju bērniem mācīties. Ja svētki nozīmē sagatavotu priekšnesumu, kā tas ir vairākumā pirmsskolu, tad mazam bērnam, manuprāt, tas neko daudz nemāca, jo viņi neierauga svētku būtību. Viņi to saprot kā "stāvi tur, dari to, kusties tā, ej tur". Domāju, ka šādi priekšnesumi arī vecākiem sniedz aplamu priekšstatu par to, ko bērns dara pirmsskolā. Viņi redz kaut ko rūpīgi nostrādātu, ļoti organizētu, visi stāv taisnās līnijās, viņi nesaprot, ka tam ir veltītas daudzas mēģinājumu stundas, bet neko no tā visa nav izdomājuši bērni, un tas neatspoguļo bērnu mācīšanos. Vecākiem

būtu jāredz, ko bērns patiešām mācās un dara. Kad vecāki atnāk, tā ir iespēja viņus iepazīstināt ar to, kā viņu bērni mācās, un iegūt viņu atbalstu. Dažreiz skolotājs var nākt ar ierosinājumiem, taču, plānojot pasākumus, ir svarīgi, lai arī bērni iesaistās plānošanas procesā, jo tā ir lieliska iespēja mācīties, bet vecāki, uzzinājuši, ka bērni ir piedalījušies plānošanā, ieraudzīs, cik spējīgi ir viņu bērni. Bērni ne tikai var stāvēt rindā un dziedāt, bet var arī plānot, organizēt, sagatavot ielūgumus.

Vairākkārt esmu vadījusi nodarbības vecākiem un skaidrojusi mācību saturu. Sāku ar to, kas ir pats svarīgākais bērnam. Vecāki jau arī grib, lai bērni ir neatkarīgi, radoši, atbildīgi. Taču viņiem ir tikai pašu mācīšanās pieredze, un viņi nespēj aizdomāties, ka skolotājiem ir vēl citi veidi, kā apgūt zināšanas un prasmes. Var jau daudz un dikti stāstīt, bet viņi labāk sapratīs, ja redzēs pašu acīm. Tādēļ labāk vecākus aicināt talkā, ļaut piedalīties un ļaut bērniem pašiem stāstīt, kā viņi mācās, ko viņi dara pirmsskolā vai skolā. Mācīties stāstīt par savu mācīšanos ir svarīgi. Var aicināt nevis visus vecākus vienlaikus, bet kādus 3–4, kurus bērns izvadā pa telpu, pastāsta. Tad vecāki uzmanīgāk klausās, ko bērns stāsta, un vairāk saprot mācīšanās procesu. Bērns to var darīt jau no apmēram 4 gadu vecuma. Mēģinājumam ir jābūt, bet tas nav tik intensīvs un saspringts, kā gatavošanās publiskam priekšnesumam. Tā bērns praktizējas runāt par savu darbu, mācās reflektēt par padarīto. Gatavojoties var paņemt draugu pie rokas, iztēloties, ka tā ir mamma, un trenēties stāstīt. Tas lieliski iedarbojas gan uz bērniem, gan uz vecākiem.

Vai un kā mēs to varam darīt ar pašiem mazākajiem bērniem?

Mazos es pārāk neapgrūtinātu, jo 1,5–2 gadus veci bērni nespēj saprast pasākumus ar lielu cilvēku skaitu. Labākais, ko skolotājs var darīt, ir ļaut vecākiem redzēt savu bērniņu viņu dabiskajā vidē. Aicinām vecākus uz grupu! Bērniem vislabāk atrasties telpā, kuru viņi labi pazīst, un viņu pazīstamā telpa ir grupa, nevis skatuve. Pat 2 gadu vecumā bērns zina, ko grib parādīt saviem vecākiem, ko pastāstīt par savu darbiņu. Kaut vai par kaut ko nelielu, bet ko tādu, kas patiešām ir viņa paša. Ja cepat cepumus, varat sarunāt, ka neapēdīsiet visus, bet ieliksiet kādu arī kastītē un pataupīsiet mammai, un bērns varēs teikt: "Redzi, es to taisīju!" Ap trijiem gadiem jau var domāt par priekšnesumu – tad jau bērni var sniegt skaidrojumus un pastāstīt, kā kaut ko ir iemācījušies, un vecāki redzēs, ka mācīšanās ir kas vairāk par atkārtotošanu, burtu un krāsu iegaumēšanu un citām garlaicīgām lietām.

Patricija Herberta kopā ar Skola2030 komandu: Inesi Leitāni, Asnāti Morozovu un Lieni Rolandu. Foto: Anrijs Požarskis

Ir svarīgi, lai skolotāji sadarbojas. Kā jums šķiet, kā tam vajadzētu notikt, par ko skolotājiem ir jāsarunājas?

Skaidrs, ka skolotājiem tam nav laika, kamēr viņi tieši atbild par bērniem, un domāju, ka ir ļoti grūti visus skolotājus sapulcināt kopā vienlaikus. Ir labi jāpārzina iestādes dienas ritms un nedēļas nodarbību grafiks. Ir iestādes, kurās citi skolotāji nāk mācīt sportu un mūziku, un pa to laiku ir iespējams satikties un plānot, vai arī kamēr bērni gul. Tiekoties labi ir sākt runāt par to, kas izdevies. Skolotāji tādā veidā var mācīties cits no cita, var atkārtot šīs stratēģijas, ja tās ir efektīvas. Tas, ko nedrīkstētu darīt, ir veidot vienādus plānus, jo bērni dažādās grupās nav vienādi. Skolotāji var runāt par lielajām idejām, jēdzieniem, prasmēm, ko grib iemācīt bērniem, veidiem, kā to labāk izdarīt. Var runāt par to, kas neizdevās, un kopīgi meklēt iemeslus, lai saprastu, kā procesu uzlabot. Skolotāji var apmainīties idejām, var dalīties ar pierakstiem par bērniem un savām darbībām, tādā veidā mācoties cits no cita. Ir tik daudz dažādu veidu, kā dokumentēt bērnu mācīšanos. Var izmantot arī tehnoloģijas – vairākas labas programmas tieši agrīnā vecuma bērnu attīstības dokumentēšanai, piemēram, "Storypark". Pēc sarunas ar bērnu jūs varat veikt pierakstus un papildināt ar daudzām bildēm par to, kā bērni darbojas, ko izveidojuši, vai video, kuros

viņi runā, un ievietot šajā programmā. Šādi jūs daudz uzskatāmāk varat parādīt vecākiem, ko bērns prot, un arī pats saprast, cik tālu bērns savā attīstībā ir ticis. Tad varat domāt, kas būs nākamais, ko bērniem piedāvāsi. Kopā ar citu skolotāju varat iegūt daudz jaunu ideju.

Ir labi skolotājiem sanākt kopā, sarunāties, plānot un apmainīties pieredzē – tas palīdz, jo skolotājam nav jāizdomā no jauna tas, ko kāds jau ir darījis, var izmantot kolēģu pieredzi. Ja nav iespējams sanākt kopā, var izmantot tehnoloģijas. Ir jāvelta daudz laika pārrunām par lielajām idejām, kas būs aktuālas ilgtermiņā un kas tiks īstenotas dažādos veidos un virzienos. Jādomā, lai tās dotu iespēju aktīvi mācīties un iesaistīt dažāda sagatavotības līmeņa bērnus – lai šīs aktivitātes būtu pa spēkam un interesantas mazāk sagatavotam bērnam, bet arī tālāk tikušiem bērniem tās būtu aizraujošas un vestu uz priekšu. No grāmatas kaut ko izdrukāt nebūs iespējams.

Jūs esat strādājusi skolās dažādās valstīs Eiropā, Āzijā, Āfrikā. Vai jūs redzat kādas kopīgas iezīmes izglītības procesos? Vai dažādas valstis saskaras ar kādām līdzīgām problēmām vai piedzīvo pārmaiņas izglītībā?

Daudzas valstis jau ilgu laiku vēlas uzlabot savu izglītības sistēmu, un daudzās valstīs vispirms skatījās

uz universitātēm un vidusskolām. Taču pēdējos gados vērojama atskārsme, ka pārmaiņas sākt no augstākiem izglītības līmeņiem jau ir par vēlu un ir jāsāk no pašiem pamatiem. Tas daudzām valstīm ir kopīgs.

Visbiežāk vadu darbseminārus ar nosaukumu "Rotaļās balstīta mācīšanās", un esmu tos vadījusi tādās valstīs, kuras nav izslavētas ar rotaļās balstītas mācīšanās pieeju, piemēram, Ķīnā, Singapūrā. Šīs valstis mēs mēdzam uzskatīt par konservatīvām un striktām. Šajās valstīs uztraucas, ka to iedzīvotāji ir pārāk pakļāvīgi, nav radoši, viņiem trūkst iniciatīvas.

Vai radošuma trūkums varētu būt šī brīža vispārīga iezīme izglītībā?

Tā nevarētu teikt, jo katrā valstī ir ļoti dažādas izglītības sistēmas – dažas ir progresīvākas, citas vairāk kontrolē valsts. Parasti tās, ko kontrolē valsts, nav tik progresīvas.

Lielākā daļa valsts izglītības sistēmu, kurās esmu strādājusi, sāk ar zināšanu saturu un mācību priekšmetiem. Ar to sāk visas izglītības sistēmas jau divus gadu simtus. Starptautiskajās skolās sāku strādāt 20. gs. 80. gados, un tās tika veidotas ar citu domu – bija jāatrisinā problēma, kā mācīties tiem bērniem, kuru vecāki ir pārcēlušies uz citu valsti. Radās vajadzība izveidot mācību saturu, kas būtu piemērots bērniem neatkarīgi no izcelsmes. Tāda ir ļoti maz. Un mēs nonācām pie tā, ka vajag iet uz skolu, lai iemācītos mācīties, nevis apgūt specifiskas zināšanas.

Vecāki bieži uztraucas, vai viņu bērni kārtīgi mācās. Esmu lūgusi vecākus pateikt, kas, viņuprāt, ir pats svarīgākais, kas bērnam būtu jāiemācās, teiksim, beidzot sākumskolu. Biju domājusi, ka viņi teiks – svarīgi ir zināt reizrēķinu, apgūt pareizrakstību, gramatiku, bet – nē! Viņi nenosauca neko no tā. Viņiem bija svarīgi, lai bērns iemācās būt atbildīgs un godīgs. Izrādījās, ka viņi nekad nebija tā īsti domājuši, ko vēlas no skolas, taču pieņēma, ka skolā mācās reizrēķinu tabulas un gramatiku. Vecāku atbalstu iegūt bija ļoti vērtīgi, un mēs varējām doties tālāk. Sapratām, ka mēs gribam izaudzēt tādus cilvēkus, kurš spēj pats domāt, un mēs patiešām gribam, lai mācīšanās viņu maina. Kad esi beidzis kaut ko mācīties, tu vairs neesi tāds pats cilvēks, kāds tu biji pirms tam. Jaunapgūtajām prasmēm un zināšanām būtu jānodrošina darboties. Kad esi iemācījies lasīt, nepietiks ar to, ka vari izlasīt visus tekstus un nokārtot pārbaudes darbus. Kamēr neesi iemīlējis grāmatas, tu nevari teikt, ka patiesi esi iemācījies lasīt. Runa nepavisam nav par pārbaudes darbu nokārtošanu. Ja tu mācies sociālās zinātnas, ja tu mācies par vidi un dabu, tad tam ir jēga tad,

ja tu ej dabā un liec apgūto lietā. Mācīšanās ir vērsta uz darbību, taču ne tādu, ko nosaka skolotājs, bet aktīvu darbošanos, kuras ierosme nāk no pašiem bērniem. Ja skolotājs saka, piemēram, tā: "Labi, mēs par šo mācāmies 2 mēnešus, tagad mēs veidosim projektu. Dosimies uz pludmali un savāksim atkritumus!" un skolēni kopā ar skolotāju to tiešām izdara, visi uzņem bides, sabiedrība ir laimīga, taču tas ir vienreizējs pasākums. Kurš to ierosināja? Skolotājs. Protams, skolotājs var ierosināt aktivitātes mācību procesā, bet tikai tad viņš varēs teikt, ka ir guvis panākumus, kad bērni paši gribēs darīt, kļūs par aktivitāšu autoriem.

Mūsu skolā programmās centrā ir plašāka izpratne par lietām jeb lielās idejas. Lai tās apgūtu, vajag ilgāku laiku, tādēļ tematu nav daudz. Pirmsskolā gada laikā ir apmēram 4 lielās idejas un temati, lielākiem bērniem līdz 6, bet ne vairāk. Viena no lielajām idejām varētu būt, piemēram, kā kaut kas mainās un aug. Lielās idejas var pētīt dažādos virzienos, tāpēc var pētīt cilvēkus, bet var arī pārmaiņas dabā, dažādas lietas. Bērniem var dot plašu izvēli, jo ir tik daudz dažādu veidu, kā iegūt izpratni par vienu un to pašu ideju.

Jūsaprāt, ar ko skola vai pirmsskola var sākt, kas ir jāņem vērā, ieviešot pārmaiņas?

Te ir daudzi aspekti, taču izmaiņas mācību iestādē neattiecas tik daudz uz apgūstamo saturu, cik uz virzienu, kādā mēs gribam mainīt grupas vai klases kultūru. Tas ietver bērnu attiecības, to, kā mēs izmantojam laiku, kad esam visi kopā. Pārmaiņas notiek, kad esat gatavs nodot atbildību par notiekošo bērniem, taču tas būtu ļoti bīstami, ja bērni un klases kultūra tam nav gatava.

Dažkārt visi steidzas. Skolotāji jau ilgu gadu ir strādājuši noteiktā veidā, un neviens nevar prasīt viņiem ātri mainīties. Ir svarīgi to darīt soli pa solim. Svarīgs ir atbalsts no vadības. Kad skolotājs sāk darīt lietas citādi, dažiem vecākiem, skolēniem vai kādam citam tas var nepatikt. Skolotājam ir jāzina – kad viņi mēģina kaut ko jaunu, dažas lietas var sanākt ļoti labi, citas ar pirmo reizi nesanāks, bet skolas vadītājs viņus atbalstīs šajā procesā un paskaidros vecākiem, ja viņi būs neapmierināti. Ja skolotāji nejutīs atbalstu, viņi nemēģinās mainīt savu darbību.

Nav nekādas jēgas pilnīgi visu mērīt un novērtēt. Protams, ir jāapzinās, ko tu dari, bet nav jēgas vērtēt mazas lietas, jāvērtē patiešām svarīgās. Ja bērns 3 gados kaut ko nevar izdarīt, bet varēs 4, vai tam dzīvē ir liela nozīme? Reizēm tiek piemirsts, ka četrgadnieku grupiņā ir bērni, kas dzimuši gada sākumā, un bērni, kas dzimuši gada beigās, – viņiem ir ceturtdaļdzīves vecuma atšķirība, vai var gaidīt, ka viņi visu dara vienādi? Maziem šī atšķirība ir milzīga.

Kāpēc ir svarīgi mācīties ar prieku?

Ja tev kaut kas patīk, tu vēlies tam nodoties vēl un vēl. Ja pajautā cilvēkiem, ko viņi atceras no savas jaunības, tad – to, kas viņiem sagādājis prieku, vai tieši otrādi – to, ko nevarējuši ciest vai no kā baidījušies. Emocijām ir liela nozīme. Iepazīstot bērnu, viņa intereses, aizraušanos, to var izmantot mācību procesā. Daži bērni ir jauki uzreiz, kad viņus satiekat, ar dažiem ir diezgan grūti. Dažreiz, kad skolotājs pacenšas, arī pēdējie izrādās jauki. Bērni nav piedzimuši nepatīkami, kāds viņus tāds ir padarījis.

Vecāki mūsdienās ļoti uztraucas par savu bērnu drošību, veselību. Pirmsskolas grib

Ļaut bērniem skriet, kāpt kokos, braukt ar riteni, bet bieži tieši vecāki iebilst.

Esmu to novērojusi arī citās valstīs, tas ir vesels cikls. Šādas attieksmes kaitējošo efektu var novērot izpaužamies pusaudžu vecumā vai studentu gados – cik viņi kļūst atkarīgi no citu cilvēku rūpēm par viņu drošību un tā, ka kāds kaut ko dara viņu vietā. Ir grūti kaut ko saprast, ja pats neesi piedzīvojis. ☹

Patricijas prezentācijas “Mācīšanās mainīgai nākotnei, attīstot aktīvas rīcības spēju” ierakstu no pirmsskolas konferences “Darbojos, izzinu – mācos ar prieku” (14.03.2019.) iespējams noskatīties *Skola2030 Youtube* kanālā: http://bit.ly/patricija_herberta_skola2030

Bērna aktīvas rīcības spējas attīstīšanai svarīgi aspekti ikvienā grupā/klasē

- **Kolektīvs, kurā visi zina noteikumus** un arī bērni piedalās to veidošanā, un kurā uz klausām cits citu, pārrunājam svarīgās lietas, problēmas un iespējamās risinājumus.
- **Vide, kurā ir izvēles**, materiāli, ko var izmantot dažādos veidos, iespēja bērniem patstāvīgi aktīvi darboties.
- **Laiks sarunai ar katru bērnu**, lai noskaidrotu viņa intereses un piedāvātu atbilstošu aktivitāti, atbalstītu bērna mācīšanos viņam piemērotākajā veidā un ātrumā.
- **Iespējas bērniem izrādīt iniciatīvu** – spēlējoties, saskaitot klātesošos, sagatavot skolotājam vai grupai nepieciešamu lietu. Jāatbalsta bērni apzināti uzņemties nelielu risku, jo iniciatīva var būt pretstats drošības izjūtai, bet drošības izjūta un vēlme būt labam var apspiest bērna iniciatīvu.
- **Labas skolotāja un bērna attiecības** – tad bērni vēlēties sekot skolotāja ierosmēm.
- **Daudzveidīgas izpausmes iespējas** bērnam mācību procesā. Piemēram, skolotājs 6 gadus veciem bērniem piedāvā veidot savu grāmatu-karti, pārrunā, kas ir karte un kā to veidota – jāzīmē un jāraksta tā, lai ikviens saprastu, kas kur atrodas. Skolotāja uzdevums ir atrast pareizos vārdus, lai motivētu darboties un patstāvīgi domāt, var sacīt: “Tagad jūs būsi autor!” (nevis: “Tagad darīsim tā.”), un bērns var realizēt savas idejas par karti – “Sūņa karti”, “Vēdera karti”, “Sirds karti” vai jebkādu citu karti.

Bērnu patstāvīgas rīcības spējas rosināšana var būt saistīta ar izaicinājumiem skolotājam: pastiprināta agresija, traumu iespējas, lielāks troksnis.

Lūk, daži ieteikumi, kā mazināt trokšņošanu, dodot kontroli bērniem!

- Radošs risinājums. Sakiet: “Kā būtu, ja mēs vienošos, ka mūsu balsis būs 10 cm garas? T.i., dzirdamas tikai 10 cm attālumā. Vai varat izmērīt?”
- Signāla došana. Piemēram:
 1. vienojieties, ka grupā/klasē būs kāds instruments (piemēram, zvaniņš), ko jebkurš var lietot kā zīmi, ka ir par skaļu;
 2. vienojieties, ka skolotājs paceļ roku kā zīmi, ka ir par skaļu, un bērni seko šim signālam un arī paceļ roku, apstiprinādami, ka redz šo signālu.
- Uzmanības novēršana uz ko citu, ja bērni aizrāvušies.
- Ja grupā ir klusuma zona, varbūt var iekārtot arī zonu, kur var skaļi kliegt?

Vienmēr izvēlieties vārdus, kas apliecina bērna labos nodomus (“Kad visi būs gatavi, es parādīšu, kā iestādīt šīs sēklas.”), esiet tieši un patiesi (“Man patīk, ka Jānis un Juris uzmanīgi klausās.”); koncentrējies uz rīcību. ☹

Patricijas Herbertas darbseminārā piedalījās un atzīņas pierakstīja Santa Rudzīte, *Skola2030*

Iespējas lielākai daudzveidībai skolotājiem un bērniem

Mācīšanās kopienu pirmsskolā veido visi – bērni, skolotāji, auklītes, vadītāja, sporta un mūzikas skolotāji, tehniskā atbalsta personāls un pavāri, arī vecāki ir tai piederīgi. Pirmsskola ir kā sabiedrības mikrokosms, vieta, kur bērni pavada daudz laika no savas dzīves, tuvākais uzreiz pēc ģimenes, un ikviens cilvēks viņa ikdienā ir svarīgs un var palīdzēt ko iemācīties. Kā zināms, šis pirmais septembris ir nozīmīgs ar to, ka visas pirmsskolas sāks darbu saskaņā ar jaunajām pirmsskolas izglītības vadlīnijām, taču starta pozīcijas ir dažādas – aprobācijā iesaistītās komandas pēc diviem gadiem jau novēro redzamas pārmaiņas, savukārt citas pirmsskolas ir pārmaiņu ceļa sākumā. Jaunā mācību gada gaidās uzdevām jautājumus dažādiem pirmsskolu darbiniekiem par viņu izjūtām un gatavību.

Apkopoja Alnis Auziņš, Inese Leitāne, Silvija Apse, Skola2030
Foto no personiskā arhīva

**Skaidrīte Zelča (54), Rubenes PII
"Auseklītis" pirmsskolas skolotāja, 7 gadus
strādājusi par auklīti, pēc tam 3 gadus par
pirmsskolas skolotāju. Šī pirmsskola nav
piedalījusies aprobācijā, bet pamazām jau
izmēģina jauno pieeju.**

Esmu gatava. Ļoti gaidu septembri. Nedaudz uztraucos, vai spēsīm veidot jaunus jēgpilnus uzdevumus, kas veicina apgūt konkrētas zināšanas un prasmes. Svarīgi saprast – kā izvirzīt reālu sasniedzamo rezultātu, kā bērniem to sasniegt un kā veicināt to, lai bērni apgūst un izmanto zināšanas jaunās situācijās.

Pagājušajā gadā jau pamazām iesākām īstenot kompetenču jeb lietpratības pieeju. Aktuāls jautājums bija – kā izvērtēt bērnu veikumu. Mums nebija līdz galam skaidrs, kā novērtēt mācību procesu un kā izvērtēt bērnu sniegumu. Tas ir kas jauns un vēl neiepazīts, un jaunajā mācību gadā noteikti turpināsim strādāt šajā virzienā – kā izvērtēt procesu, bērnu darbību un rezultātus. Viņos pašos ir jāveicina prasme saprast, ko viņi zina, ko vēl grib uzzināt, lai bērniem ir prieks un iedvesma kaut ko jaunu apgūt, pašiem darboties un būt patstāvīgiem. Lai viņi tiešām

saprot, ko vēlas darīt. Nav lielas jēgas, ja audzinātāji nosaka bērniem, ko viņiem darīt, svarīgi ir skolotājiem būt par atbalstu. Tā es redzu pašvadītu mācīšanos. Bērni paši izvirza mērķi un paši nonāk līdz rezultātam, paši izvērtē, kā veicās, ko darīja un ko vēl vajadzētu darīt. Piemēram, pagājušā gadā izmantojām ideju zirneklīti. Bērni ierosināja kādas idejas, uzdeva jautājumus, izpētīja tematu, analizēja un domāja, kā nonāks līdz rezultātam.

Mēs ar kolēģēm pamazām pētām jaunās, Skola2030 izstrādātās, vadlīnijas, meklējam, analizējam, pārrunājam, skatāmies, kas noderētu un atbilstu mums, ar ko vajadzētu sākt. Ar kolēģiem esam mācījušās kursus, un šķiet, ka patlaban nekā neskaidra nav. Ir tikai jādarbojas!

Sākums. Jaunais noteikti būs bērnu sniegumu izvērtēšana, jo strādāšu ar vecāko grupiņu, vēl par to domāsim un sīkāk precizēsim pedagogiskajā sanāksmē.

Noteikti turpināsim individuālo pieeju, piemēram, matemātikā un valodā. Dažkārt strādājam uz maiņām ar dažiem bērniem, dalām viņus pa grupiņām, savukārt pārējie centriņos patstāvīgi darbojas, piemēram, mākslas centrā, un tad visiem pastāsta, ko darījuši. Bērni strādā patstāvīgi, skolotājs atbalsta un palīdz. Bērni pamazām izmēģina visus centriņus, un tie ir dažādi – matemātikas, valodas, spēļu, mākslas. Spēļu centrā bērni ir veidojuši paši savas spēles, piemēram, lapu lego. Mēs mēdzam iekārtot arī virtuvīti. Tajā bērni griež dārzeņus un augļus, tā attīstot roku sīko motoriku, un vēlāk pašu gatavotos gurķus un tomātus arī apēd.

Septembrī noteikti runāsim par bērnu drošību bērnudārzā, pie ūdeņiem un uz ceļa. Lielais temats būs par drošību un pasauli mums apkārt.

Priekšstats, ko dos šīs pārmaiņas. **Domāju, ka bērni būs daudz vairāk pārliecināti par sevi, uzlabosies**

komunikācija gan savā starpā, gan ar pieaugušajiem, un bērniem būs vieglāk iekļauties sociālajā vidē, lai varētu startēt jau nākamajā pakāpē. Bērniem kļūs daudz skaidrāks, ko viņi grib un ko viņi var, kādas ir iespējas un risinājumi. Bērnam ir svarīgi saprast, kas ir viņš pats un kas ir viņam apkārt – daba, kas jāsaudzē, cilvēki, savstarpējās attiecības, kurās svarīga ir cieņa un sapratne.

Kristīne Boitmane, (49), pirmsskolas vadītāja jau 24. gadu. Ventspils PII "Varavīksne" vadītāja jauno pieeju savā iestādē – pilotpirmsskolā – sāka ieviest pirms diviem gadiem.

Vasarā mēs nestrādājām divus mēnešus. Atgriežoties darbā, saņēmām brīnišķīgu atgriezenisko saiti: parasti, pēc vasaras pārtraukuma uzsākot darbu, ir grūti savākt bērnus – sākumā ir jaukta vecuma grupas, ir haoss, bērni skrien, kaut ko ķer un grābj, bet šogad augustā pēc atvaļinājuma pamānījām, ka bērni ir pilnīgi

citādi nekā iepriekšējos gadus, – grib darboties, paši meklē interesējošās lietas. Audzinātājas gan bija sagatavojušas un padomājušas, ko bērniem piedāvās, lai *iešūpotos*, taču to nemaz nevajadzēja, jo viņi gāja kompānijās pa centriņiem, paši pētīja un paši darbojās. Tā ir lieliska atgriezeniskā saite un pierādījums tam, ka divu gadu ieguldītais darbs ir devis rezultātus. Tagad skatījums uz jauno mācību gadu ir gaišāks. Esam tā skaisti un pareizi *iešūpojušies*, ir izstrādāta dokumentācija, jau maija beigās norunājām, ka vasarā padomāsim, ar ko varam sākt, kādus tematus aplūkosim. Lielos vilcienos nekas nav jāmaina, iesim tālāk, vērosim, palīdzēsim virzīt bērnus tā, kā līdz šim.

Turpināsim iesākt darbu saviem izvirzītajiem lieliem gada uzdevumiem – pie 1) pašvadības un sadarbības, 2) brīvdabas un eko pedagogijas, 3) sadarbības ar vecākiem, kas mums jau ir ļoti laba, un tagad pievienosim vēl vienu – lasītprasmes veicināšanu, jo šajā mācību gadā Ventspils pilsētā lasītprasmes attīstīšanai tiks pievērsta īpaša uzmanība. Gribam tai padziļināti pievērsties, jau sākot no trīsgadniekiem (būtībā mēs šo prasmi sākam attīstīt no silītes, jo pie mums katram bērniņam jau ir savs burtiņš), un izveidot analīzē balstītu plānu turpmākajai darbībai. Ir nepieciešama pēctecība – lasīt

sākam mācīt pirmsskolā un tad pakāpeniski pārejam uz skolu. Būtībā visi mūsu bērni, aizejot uz skolu, jau prot lasīt. Vadlīnijās rakstīts, ka jālasa pēc spējām, un mums arī tā ir – varbūt kāds lasa pa zīlēm, kāds ātrāk, kāds lēnāk, bet lasa. Svarīgi ir saprast, kā uzlabot darbu ar tiem, kam sokas grūtāk, un ko darīt ar bērniem, kuri, jau aizejot uz skolu, lasa grāmatas.

Pārējais mums ir – vide ir sakārtota un viss pārējais arī. Stresa mums nav.

Sākums. Kad vēl tikai paši sākām mācīties, mēs mainījām vidi un ļāvām pierast gan audzinātājām, gan bērniem. Vienlaikus ar vides pārkārtošanu attīstījām arī pašvadības prasmes. Ir ļoti svarīgi iemācīt bērnam, ka viņš var un drīkst darboties pats. Te klāt nāk arī sadarbība – bez tās nekā. Tas, mūsaprāt, ir pirmais, uz ko jāskatās.

Sākumā ar skolotājām norunājām, kā rīkosimies, sagatavojām centriņus, tad bērniem izstāstījām, ko var darīt, un vērojām viņus, vienkārši nedēļas divas ļāvām pierast pie apstākļiem – pat bez sasniedzamajiem rezultātiem. Un tad viss aizgāja! Galvenais ir nebaidīties darīt un nebaidīties kļūdīties. **Kad pamani, ka kaut kas īsti neiet vai vajadzētu kaut kā citādi, tad ir jārunā, jāmaina. Šī attieksme palīdzēja mums ātri visu saprast. Varbūt citi sāks ar kaut ko citu, bet galvenais ir neko nesasteigt.** Mūsu problēma ir, ka uzreiz gaidām rezultātu. Tā esam audzināti. Atceros, ka sākumā bija arī tāds kā *pusšoks* mums pašiem, un mūsu skolotājas teica: "Tā šķiet, ka mēs nemaz nestrādājam, neko nedarām!" Taču tā jau nav. Darām, tikai citādi, un tagad mēs arī sasniežam daudz vairāk, nekā strādājot kā agrāk, kad vienas nodarbības laikā centāmies izdarīt un to to, tad slēdzām tematu un gājām tālāk.

Man pašai ir mazi mazbērni, un, raugoties uz viņiem, pati vēlreiz izeju cauri visam audzināšanas ciklam. Pirmsskolā šis pārmaiņu process notiek kolektīvi. Man pats svarīgākais ir visus iedrošināt. Nedodoties ceļā, nenonāktu pie pašreizējiem rezultātiem, un man šķiet, ka ikkatra ceļa gājēja ieguldījums ir svarīgs, citādi jau to nevarētu noiet. Protams, cilvēki ir ļoti dažādi, viens jauno pieņem brīvāk un ātrāk, citam vajag ilgāku laiku. No vadības puses skatoties, ar to ir jāsamierinās un jādod laiks. Bija grupas, kurām izdevās uzreiz, bija grupas, kuras ilgāk nevarēja pieņemt jauno, darīja daļēji, – skolotāja it kā atvēl darboties bērniem pa centriem, bet vienlaikus stingri uzrauga un regulē, nevis ļauj bērnam brīvi darboties. Bija arī darbinieki, kuriem bija jāaiziet, – viņi paši saprata, ka nespēj jauno pieeju pieņemt. **Pieņemot darbā jaunus cilvēkus, vienmēr teicu, ka mēs esam labākā situācijā, jo mēs tagad drīkstam eksperimentēt. Tas uzrunāja.**

Grūtības. Bija grūtības plānot, arī izstrādāt dokumentāciju, bet mēs nācām kopā, daudz runājām, meklējām ceļus, mainījām plānošanu. Gājām tādu loģisku ceļu.

Ieteikums. Man šķiet, ka tagad daudzi satraucas, ar ko sākt 1. septembrī, jo esam pieraduši, ka agrāk mums nolika priekšā standartus, un pēc tiem arī bija jāvadās. Bet tagad ir jādomā pašiem!

Pats galvenais ir nebaidīties. Ja tu negribi un pretojies, tad nekas nenotiks un nesanāks. Ir vienkārši jālaujas, jo bērni patiešām pasaka priekšā. Bet to ir grūti pieņemt. Ir jāmainās pašiem! Mēs pa šiem diviem gadiem esam mainījušies. Pārmaiņas nav sasniedzams nedēļas, divu vai mēneša laikā. Tiem, kas tagad to sāks no septembra, gribu teikt – jāiet lēnām, jāsāk ar izpratni. Ir daudz radošu un brīvu skolotāju, kas iedvesmos arī pārējos.

Jolanta Vāvere (38), Siguldas PII "Ieviņa" pirmsskolas skolotāja, septembrī sāks darbu pēc jaunās pieejas. Par pirmsskolas skolotāju strādā 2 gadus.

Mācībām viss ir gatavs – telpas ir iekārtotas, materiāli sagatavoti. Protams, ir satraukums, jo būs jauni mazi bērniņi un sāksies jauns posms gan viņiem, gan mums. Strādāšu jaunākā vecuma grupiņā ar divus gadus veciem bērniņiem. Sākumā vajadzēs iepazīties, izvērtēt un saprast viņu vajadzības. Pirmais un svarīgākais būs adaptācija. Tad – pašapkalpošanās prasmju mācīšana.

Sapulcē mācību gada noslēgumā izvērtējam iepriekšējā darba cēliena veikumu, jau saskatījām un ieskicējām, kādus tematus varētu plānot jaunajā mācību gadā un gatavoties tiem. Tieši ar kolēģiem visu pārrunājot, rodas jaunas idejas. Augusta beigās, vēlreiz visiem tiekoties, kārtīgi saplānosim līdz galam lielos tematus un plānus jaunajam mācību gadam.

Satraukums. Agrāk uztraucos par plānošanu, ko tā īsti nozīmē, bet, piedaloties Skola2030 mācībās, pamazām radās sapratne gan par plānošanu, gan daudz ko citu. Man pašai ļoti patīk mācīties. Jāiet līdzī laikam un bērniem, nevar sēdēt uz vietas! Es nedrīkstu bērniem uzspiest savu gribu, bērnos jāieklausās. Protams, skolotājs nosaka lielo tematu un virza bērnus, bet dažreiz

viņi grib runāt pavisam par kaut ko citu nekā to, kam es esmu sagatavojusies. Uzreiz ir jābūt gatavam jaunam pāvērsienam, un tas varētu radīt nelielu satraukumu. Vai man būs pietiekami materiāli, vai varu viņiem dot to, kas tajā brīdī nepieciešams? Skolotāja uzdevums ir ieinteresēt plānotajā tematā, un tad jau daudzas lietas paliek bērnu ziņā.

Pārmaiņas. Jā, sākumā iepazīsimies cits ar citu, ar telpām, ar vidi. Ir sagatavoti attiecīgi materiāli, lai bērni vieglāk adaptētos, lai iepazītu visu, kas ir viņiem apkārt. Pamazām sapratīsim, cik daudz bērni zina, vai runā, cik daudz runā. Noteikti daudz darbosimies ārā. **Svarīgākais jaunums būs tas, ka bērni vairāk varēs darboties paši, izzināt, pētīt tik, cik viņi tam būs gatavi, paši nosakot temata virzienus. Bērni tiešām paši var nonākt pie rezultāta atbilstoši savām interesēm un varēšanai.** Skolotājam nav jāgatavo šabloni, lai iznākumā pie sienas karātos vienādi darbi. Svarīgas ir bērna interesantās idejas, tas, kā viņi paši nonāk pie secinājuma, pie atziņām un risinājuma. Tas veicinās bērnu izaugsmi, pašcieņu un pašapziņu, viņi būs vairāk pārliecināti par sevi.

Ķekavas PII "Avotiņš" mūzikas skolotāja Madara Stupele (33) šajā pirmsskolā strādā 8 gadus, bet savā profesijā – 14. Jauno pieeju sāka izmēģināt pirms diviem gadiem.

Esmu gatava un ideju pilna darbam, jo šogad vieglāk – ir zināms ceļš, pa kuru jāiet, jo divus gadus esam darbojušies aprobācijā. Ja sākumā pēc pirmajām mācībām šķita, ka nav nekā jauna, tad, sākot darīt, pārliecinājāmies, ka nemaz tik viegli nav. Mēs, aprobācijā iesaistītā komanda, bieži nācām kopā un spriedām,

cita citu pamudinājām, atbalstījām, arī raudājām, kamēr sākām saprast, kā darīt, ko darīt, ko mainīt. Mūsu vadītājas vietniece izglītības jomā Silvija Riekstiņa bija ļoti iedziļinājusies jaunajā pieejā, dalījās idejās un redzējumā par to, kas ir jādara un kā mums jāmainās, un tas mums visiem ļoti palīdzēja. Komandā bijām septiņi cilvēki. Aprobācijā piedalījās 5 grupas, bet mēs šo pieeju pārnesām arī uz pārējām 9 grupām, lai process aizsāktos visiem bērniem, – iesaistījām visu iestādi un visus skolotājus.

Pārmaiņas. Vairāk sadarbojamies ar kolēģiem, vecākiem, – tās ir galvenās pārmaiņas. Es kā mūzikas skolotāja vairs nevadu tikai mūzikas nodarbības zālē vien, bet eju arī grupā, kur strādājām aptuveni 5–15 minūtes, iekļaujoties grupu skolotājas tematā attiecīgajā jomā. Vairs nav atsevišķa mūzikas nodarbība, bet viens posms no mūzikas nodarbības, ar ko es papildīnu rīta cēlienu un iekļaujos tematā. Reizēm tā ir kā aktivitāte, kas saistīta ar tematu, reizēm kā sagatavots mūzikas uzdevums ar ritma kartītēm pie attiecīgās tēmas. Mazākiem bērniem – kā rotaļa vai orķestris, pēc iespējas dažādāk un radošāk.

Bērni ir kļuvuši drošāki, atraisītāki, radošāki. Ja bērns darbā aizraujas, tad viņš arī nebaidās kļūdīties. Skolotājs vairs nav kā “agrāko laiku” skolotājs, bet drīzāk vērotājs, kurš vajadzības gadījumā piedāvā izvēles iespējas un palīdz bērnam rast risinājumus dažādās situācijās, nepasakot strikti, kas un kā jādara. Drīzāk uzdod uzvedinošus jautājumus: “Kā tu domā? Kas tev būtu vajadzīgs? Kā to varētu risināt?” Tas savukārt veicina bērnu pašu domāt, pašam meklēt variantus un nonākt pie rezultāta. Bērni sadarbojas un cits no cita mācās.

Man pašai jaunums bija tas, ka vajadzēja iet grupā, ko agrāk nedarījām. Nācās krietni palauzīt galvu, lai savu mūzikas nodarbības posmu iekļautu kādā citā jomā.

Sākums. Sākām ar plānošanu. Projekts piedāvāja savu variantu dokumentācijai, bet mēs kā komanda darot sapratām, ka mums piedāvātais variants neder, un tad mūsu vadītājas vietniece izglītības jomā Silvija izdomāja, kāds varētu būt mūsu variants dokumentācijai. Pamazām viss nostājās savās vietās. Ir svarīgi skaidri izplānot mēneša tematiku. Ja tas ir skaidrs, ja ir katrai jomai sasniedzamie rezultāti, tad ir viegli strādāt.

Grūtības. Pirmajā pusgadā mēs pašas vēl īsti nesapratām, kā strādāt. Jā, nācām kopā, daudz runājām, bet likās, ka ejam uz riņķi vien, jo nesapratām, ar ko ir jāsāk. Un tad pēc vides iekārtošanas, pēc plānu izstrādāšanas jau pamazām nonācām tur, kur tagad esam.

Gatavošanās paņem daudz spēka un laika, nemitīgi jātiekas ar kolēģiem un jāapmainās ar idejām, ko pie attiecīgās tēmas es varētu piedāvāt, kādas ir mūsu kopējās idejas. Kā vienu no problēmām redzu laika trūkumu, – kā ikdienas skrējienā atrast laiku sagatavoties un kopīgi izplānot.

Sākumā pietrūka arī apstiprinājuma, ka tā, kā mēs darām, ir labi. Mūsu kuratore Dina Gaide mūs visu laiku slavēja un pamācīja, kā vēl ko pamēģināt un kā strādāt, un paldies viņai par to. Gribējās redzēt arī citu pieredzes, tāpēc projekta laikā braucām uz citām pilotiestādēm.

Projekta laikā arī savā iestādē nemitīgi uzņēmām ciemiņus no dažādām Latvijas vietām.

Ieteikums. Nebaidīties iziet no savas komforta zonas! Ļauties, vērot bērnu intereses un vēlmes, pašam nedaudz paejot malā un ieņemot vērotāja statusu. Un vēl divi novēlējumi – sadarboties un plānot. Sadarboties pēc iespējas vairāk ar saviem kolēģiem, turklāt svarīgi, lai katrs nāk ar savām idejām. Un kopīgi plānot – skaidri apzināties kopīgo mērķi, ko un kā darīt. Kad ir pamats, tad var būvēt māju.

Žanna Līdaka (55), pirmsskolas skolotāja Rīgas PII “Viršu dārzs”. Šis ir jau 35. gads, kopš Žanna sāka strādāt par audzinātāju, piedzīvojusi daudzas pārmaiņas. Ar jauno pieeju sākusi darboties pirms diviem gadiem, iesaistoties aprobācijas komandā. Strādā grupiņā ar 5–6 gadus veciem bērniem.

Septembri ļoti gaidu, esmu atpūtusies un gatava! Mans plāns ir sākumā satikties ar saviem jaunajiem audzēkņiem, iepazīties – ne tikai uzzināt vārdu, uzvārdu, bet arī ar dažādu uzdevumu palīdzību saprast viņu zināšanas, prasmes un novērojumus noteikti fiksēt, lai, tālāk strādājot, varētu katram dot atbilstošus

uzdevumus. Ļoti svarīgi ir bērniem ļaut iepazīties ar jaunajiem apstākļiem, grupas telpām, jaunajiem draugiem, kārtības un drošības noteikumiem. Nesteigties, jo mācīšanās ir arī būt kolektīvā, sadraudzēties, saprasties, pieņemt noteikumus. Pagājušajā mācību gadā tematisko plānu izstrādājām kopīgi – metodiķe, grupu skolotājas, mūzikas skolotāja un sporta skolotājs. Man ļoti patīk, ka temati ir saistīti ar svētkiem un pasākumiem. Domāju, ka šajā mācību gadā kopīgo plānošanu turpināsim.

Pārmaiņas. Lielākā pārmaiņa manā darbā ir tā, ka ļauju darīt bērniem pašiem – šķībi, greizi, nepareizi, bet pašiem. Noformēt savu skapīti, uzrakstīt savu vārdu un pielikt pie savas gultiņas, gatavot svētku dekorējumus grupai, gatavot pasākumu afišas. Protams, ka gluži visi nav radoši un kādu vajag iedrošināt, uzmundrināt un atbalstīt. Bet, jo vairāk bērniem ļauj darīt pašiem, jo vairāk tas viņiem iepatīkas. Arī pieņemt dažādus lēmumus par

grupas noteikumiem vai gaidāmajiem svētkiem. Tāpat svarīgi ieklausīties, ko bērni vēlas vairāk uzzināt par kādu mācāmo tēmu. Jo vairāk bērnus iesaista, jo svarīgāki un atbildīgāki viņi kļūst. Kopīgi veidojam telpu un vidi, kurā dzīvojam.

Sākumā centos saprast, kā strādāt ar bērniem centros. Manā iepriekšējā pieredzē bija rotaļnodarbības apakšgrupās, vienlaikus strādājām divi pedagogi un palīgs. Grupā bija iekārtoti centriņi, bet tur bērni darbojās no nodarbībām brīvajā laikā. Tāpēc uztraucos, vai bērni tiks galā ar doto uzdevumu bez manis, jo reizē būt visos centros nespēju. Bija pieradums visu rādīt priekšā, skaidrot un paskaidrot – ar karoti mutē ielikt. **Skrēju no centra uz centru, kamēr sapratu, ka ir bērni, kuriem manu uzmanību nevajag, kuri paši var palīdzēt citiem, un ir tādi, kuriem mani vajag!** Skolotājiem ļoti jāmācās paklusēt, nepateikt, neparādīt priekšā, pagaidīt, kamēr bērns pats to izdarīs!

Grūtības. Mācībās, klausoties pasniedzēju teiktajā, likās – viss ir tik vienkārši un saprotami, un loģiski, un viegli. Tā vien gribējās ātrāk uz darbu un izmēģināt. Un tad sekoja vilšanās – nekas nesanāk! Kā, kāpēc? Gatavas receptes nav, ir kaut kā jāsajūt, ko un kā darīt, bet galvenais ir saprast, kāpēc tas un tieši tā jādara.

Kaut arī biju priecīga, ka nokļuvu īstajā vietā un laikā un varēju pievienoties aprobācijas komandai, sākumā nebiju pārliecināta par pārmaiņu nepieciešamību un nozīmīgumu. Bet, jo vairāk esmu tajā iesaistījusies, jo vairāk saprotu, cik tas ir vajadzīgi! Sapratu, ka vienā dienā nekas nemainīsies. Pārmaiņām jānotiek pakāpeniski. Sākot īstenot pašvadīto mācīšanos, arī bērniem bija jāpierod, ka jādoma un jādara paši. Mans uzdevums ir radīt atbilstošu vidi un apstākļus, un kopīgi ar bērniem to iekārtot. Runājošās sienas vai atgādnēs – ko man patīk saukt par špikeri, – ir jāveido. Sākumā bērnus aicināju aiziet paskatīties, izlasīt, bet vēlāk bērni paši saprot, kur un ko var nošpikot. **Sapratu arī to, ka darboties centros viņiem ļoti patīk. Viņiem ir interesanti uzzināt, kas tur jādara. Vēroju, kā viņi izvēlas, kur iet – dažī ir piesardzīgi, baidās vai tiks galā ar uzdevumiem, tad iedrošinu. Pēc darbošanās bērni savā starpā pārrunā, ko darījuši. Viņi noteikti grib padarboties visos centros.**

Viss jaunais un nezināmais nedaudz biedē, un pirms pārmaiņu sākuma starp skolotājiem bija skaļas diskusijas. Arī man šķita – ko tad vēl, es jau strādāju pēc tīrākās sirdsapziņas! Mana ģimene bieži pārmeta, ka darbā esmu vairāk nekā mājās. Bet, darbojoties projektā, sapratu, ka par daudz darīju to, ko nemaz nevajadzēja darīt. Gribējās, lai telpas ir skaisti noformētas, viss datorā sarakstīts, nodarbībām viss sagatavots, salikts,

paraudziņi gatavi, atbildes (pareizās) zināmas. Tagad esmu sapratusi, ka vidi var radīt kopā ar bērniem, klausos viņu dažādās atbildes, priecājos par viņu zīmējumiem, un reizēm no pārsteiguma mute paliek vaļā, ko visu viņi var un kādas idejas viņiem galvā! Lepojos, ka ar savu lielo pieredzi spēju pieņemt jaunumus un izaicinājumus.

Ieteikums. Būt pozitīviem. Pieņemt, mēģināt, un tad jau izdosies!

Daiga Bērziņa ir ēdināšanas pārzine PII "Annele" Ropažos. "Annele" sāka aprobēt jauno pieeju pirms diviem gadiem, un tā ir mainījusi arī ēdināšanas paradumus un Daigas ikdienu.

Pārmaiņas. Mums tagad ir daudz vieglāka dzīve. Kādreiz bija jāservē 170 porcijas un katra jāuzliek – kartupeļi, mērce, salāti, bet tagad servējam galdiņu, piemēram, astoņiem bērniem, saliekam šķīvjus un pa vidu noliekam kopīgo bļodiņu ar salātiem, bļodu ar kartupeļiem, un tad bērni ar audzinātājas palīdzību paši dala

un liek uz šķīvjiem. Audzinātāja skatās, lai viens nepaņem visu tā, ka pēdējam nepaliek nekā. Bērni iemācās paši izlemt, ko un cik daudz ēdīs. Nu jau tas ir pašsaprotami. Kādreiz visiem bija jāliek vienādas porcijas, bet tagad, kad bērni paši liek, viņi jau zina, cik un ko apēdīs. Bērni, lai arī viena vecuma, ir dažāda auguma, līdz ar to kāds ēd mazāk, kāds vairāk, bet, tā kā ir iespēja papildināt porciju, visi bērni ir paēduši un daudz mazāk paliek pāri ēdiena atlikumu. Mēs tā darām jau vairākus gadus. Sākumā ēdienu paši lika tikai vecākās grupas, bet tagad jau visi. Vienīgi pavisam mazajiem jau iepriekš ielejam zupu, jo tā ir karsta, bet otro ēdienu un salātus vai ievārījumu mazie liek paši, audzinātājas palīdz, ja nepieciešams. **Tā viņi pamazām aug. Vecākās grupas bērni pilnīgi paši sevi apkalpo, arī novāc traukus, aiznes līdz mazgātavaī. Ir prieks vērot, ka arī mēs kaut ko iemācām līdzīgi kā matemātikas skolotājs, kas māca bērnam skaitīt.** Redzot, kā bērns mācās, ir lielāks gandarījums par darbu.

Ejam soli soli ar dažādu svētku svinēšanu, piemēram, Mārtiņdienu, Ziemassvētkiem, Lieldienām, Jāņiem,

un svētkos mainām ēdienkartes. Jāņos pasūtām īpašas desiņas, cepam pīrākus. Tā mēs virtuvē arī iesaistāmies mācību plānā. Bērni arī paši gatavo. Pirms Jāņiem katra grupiņa izdomā, ko gatavos, – citi cep pīrādziņus, citi – rabarbermaizi, un pēc tam visi kopā cienājas. Starp citu, rabarberi ir pašu audzēti. Ziemassvētkos katra grupiņa cep pīrādziņus un piparkūkas. Pirms ēdiena gatavošanas bērni sastāda sarakstu, kas viņiem būs nepieciešams, cik un kādas blodiņas, karotītes un citas lietas, un dodas pēc tā visa uz virtuvi. Tad paši grupiņā vai virtuvē sagatavo ēdienu un, ja vajag cept, tad nes uz virtuves cepeškrāsi.

“Annele” piedalās projektā “Veselīgi ēdam”. Bērni runā, diskutē un domā, kas ir veselīgi ēdieni un uzkodas un kā tos gatavo, piemēram, ķirbju biezeni, topinambūru pankūkas, dažādus smūtījumus un citus garšīgus ēdienus.

Man jaunā pieeja patīk, tā dod gandarījumu un prieku. Kad satieku šos pašus bērnus ārpus bērnudārza, tad viņi liekas tik maziņi, bet šeit, pie galda, gluži kā pieauguši bērni, kas paši spēj sevi apkalpot, izvērtēt, palīdzēt otram, sadarboties. Tas attīsta arī komunikācijas prasmi. Bērni palīdz pasniegt ievārījumu vai padod to uz galda otru malī, un tā veidojas savstarpējās attiecības. Mēs jau nevaram viņu vietā dzīvot dzīvi. Viņiem pašiem viss ir jāiemācās. Tas, kas mums paliek, ir “tikai” prieks par to.

Jelgavas pilsētas pašvaldības PII “Kamolītis” vadītājas vietniece izglītības jomā Māra Teika (45) šajā iestādē, kas ir pilotpirmsskola, strādā 24 gadus.

Divi aprobācijas gadi deva stabilu ievirzi, pamatu, uz kura atsperties. Bez plāna mūsu darbā vispār nevar! Jau jūnijā, aizejot atvaļinājumā, bija ieplānoti darba semināri augustā, lai savu pieredzi nodotu citiem Jelgavas kolēģiem. Var teikt arī tā – ar ko pabeidzām, ar to turpinām tālāk. Pirmajos rudens mēnešos mums pašiem jātiek atpakaļ tur, kur jau esam, ko sekmīgi darījām. Viss sākas ar bērniem – jāsaprot, kādi katram grupā bērni, atskatīsimies uz pēdējām sanāksmēm jūnijā, kad bērnus izvērtējām, – kādi viņi bija, kādu atbalstu vajadzēja.

Pārmaiņas. Ikdienā neko vairs neizlemjam vienpersoniski, arī administrācija to nenosaka. Līdzdalība,

komandas darbs, kopīga plānošana un lemsana – tas ir galvenais. Un otrs – **vairāk uzmanības lokā ir bērni, vairāk ieraugām viņu vajadzības. Nemitīgi domājam – vai tas, ko bērniem piedāvāsim, ko ar viņiem kopā darīsim, būs ar jēgu, ko no tā iegūs bērni.** Pašos bērnos ieraugāma patstāvība. Bērniem piedāvātās izvēles viņos atraisa iniciatīvu, radošumu. To pamanījām pirmā gada beigās. Svarīgākā pārmaiņa ir tā, kas joprojām notiek, proti, skolotāji ir sapratuši, ka jāmainās viņiem pašiem, un tas ir visgrūtākais – strādāt ar sevi. Skolotāja loma mainās, un tas ir process, attīstības gaita, kas turpinās. Tas pats sakāms par bērniem. Jāpiebilst, ka mums ir trīs pilotgrupas, bet būtībā aprobācijā iesaistījām visas vienpadsmit.

Sākums. Vispirms pamatīgi izanalizējām līdzšinējo pieredzi – kas no tās ir derīgs un attīstāms un kas jaunajai pieejai nederīgs. Sapratām, ka noteikti paturama ir iekļaujošā izglītība, atbalsts katram bērnam, – mums nav speciālo grupu. Atteikties nolēmām no frontālās pieejas, kad visi vienlaikus dara vienu darbu.

Grūtības. Zināms klupšanas akmens bija tas, ka mēs – gan administrācija, gan skolotāji – gribējām visu uzreiz un ātri. To, ka nevajag steigties, pamazām sapratām pirmajā pusgadā. Administrācijai bija jāsamierinās, ka skolotājiem vajag laiku, lai mainītos, lai no jauna iegūto redzējumu pilnvērtīgi liktu lietā. Neteiktu, ka būtu uzmākušās šaubas par to, ko darām. Drīzāk reizēm bažas, vai noturēsim labi iesākto, jau sasniegto. Nedomāju, ka mēs kaut ko darītu citādi, bijām tādi, kādi bijām, strādājām, kā sapratām. Ja nu vienīgi – nevajadzēja tā steigties.

Ieteikums. Pats svarīgākais – skolotājiem paskatīties uz bērniem sev līdzās ar vienotu redzējumu, vienoties par kopējām vērtībām. Nesteigties, bet saprast, ka viss uzreiz nebūs, ir jāplāno un jāapzinās pirmie soļi. Plānot – tas nenožīmē tikai aizpildīt *papīrus*, tas ir pārdomāts redzējums par notikumu gaitu, ko un kā darīs, kas tāpēc notiks. Plānošanai jābūt vērstai uz bērna attīstību, tur jāizpaužas iestādes kopējai filozofijai, misijas apziņai.

Dace Ozola (49), Rīgas Āgenskalna pirmsskolas fiziskās izglītības un veselības skolotāja, ar bērniem strādā 30 gadus. Septembrī šī pirmsskola sāks darbu saskaņā ar jauno pieeju.

Pirmo septembri mūsu pirmsskolā sagaidīsim rotalīgā noskaņojumā ar maziem pārsteigumiem un kopīgām aktivitātēm bērniem, viņu vecākiem un skolotājiem.

Sadarbībā ar metodiķi plānojām aktivitātes pirmsskolas rotaļu laukumā, kur rīta agrumā bērni sastaps pazīstamu pasaku tēlu.

Gatavība. Mani jaunais mācību gads nesatrauc, jo mērķtiecīgi plānojam bērnam attīstošu vidi, kur bērns kā pētnieks un darītājs tiks iesaistīts daudzveidīgās mācību un audzi-

nāšanas jomās. Visa mācību gada laikā pilnveidosim didaktiskos materiālus atbilstoši izvēlētajam tematam, kas sadarbībā ar grupu skolotājiem tiks plānota vismaz vienam mēnesim.

Sporta nodarbības kā atsevišķas nodarbības nav plānotas – rīta cēlienā katrai grupai tiks organizēti pratību pamati veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomā, maksimāli uzturoties svaigā gaisā, jo tad katra grupa var iesaistīties sev vēlamajā laikā.

Esam izvēlējušies septembrī bērnus un vecākus iesaistīt kopīgos pasākumos: “Stipro ģimeņu skrējienā”, Tēva dienā un Olimpiskajā dienā. Mēs plānojam, ka šādas aktivitātes pirmsskolā veicinās kopā darbošanās prieku un saliedētības izjūtu starp bērnu, vecāku un skolotāju.

Manuprāt, tās skolotājiem sniegs plašāku iespēju izmantot daudzveidīgas mācību un rotaļu metodes.

Jānis Kaņeps (51), tehniskā atbalsta strādnieks, Rīgas PII “Viršu dārzs” strādā jau 12 gadus. Šajā pirmsskolā jauno pieeju sāka aprobēt pirms diviem gadiem. Vai kaut kas ir mainījies arī Jāņa darba dzīvē, un kā viņš piedalās bērnu mācīšanās dzīvē?

Mēs, strādnieki, atbildam par iestādes ārpusi un par tehniskām lietām. Ar savu darbu iesaistāties kolektīvā tā – kad skolotājiem rodas idejas, viņas nāk ar tām pie mums, un mēs, cik iespējams, cenšamies tās īstenot, kaut ko izveidot, novilkt šņores vai ko tamlīdzīgi. Dažreiz mums

pašiem ir materiāli, citreiz vecāki palīdz sagādāt, piemēram, kokmateriālus vides objektiem. Esam no koka izzāģējuši zaķu ģimeni, ko audzinātājas pēc tam glīti noformēja un kas tagad vienmēr sagaida pie ieejas.

Ja grupiņās kaut kas ir salūzis, piemēram, kāda mantiņa, un tā jāsalabo, mēs ejam un remontējam, un tad bērni uzreiz ir apkārt un ļoti interesējas. Skatās, uzdod jautājumus, ko es daru, kāpēc daru, kāpēc tas ir vajadzīgs. Dažreiz arī bērni paši – kad auklītes vai audzinātājas kaut ko nav ievērojušas – pieskrien klāt un pasaka, kur kaut kas ir salūzis un ko vajag salabot. **Bērnus interesē tehniskie darbi, viņi mūs iztaujā, un mēs varam par tiem pastāstīt.** Dažreiz viņi arī grib piedalīties darbos, piemēram, paķert slotu. Ziemā bērniem mēdz būt savas mazās sniega lāpstīņas, ar ko viņi patīra sniegu. Viņiem ļoti patīk. Ziemassvētkos stiprinājām egli, un bērni sanāca apkārt, jautāja, kāpēc un kas ir jādara. Paskaidrojām – lai egle nenokristu, lai tā stāvētu stabili.

Agrāk rudenī, kad ir liels lapkritis, lapas sagrābām un uzreiz vedām prom. Nu jau gadus trīs uztaisām pēc iespējas lielākas lapu kaudzes un tās neve-dam prom, lai bērniem būtu vietas, kur izdauzīties. Savākt jau pēc tam nav problēma. Kamēr sauss, tikmēr bērni labprāt tur spēlējas. Atnāk viena grupiņa, izdauzās, tad savācam lapas, lai var nākt cita grupiņa spēlēties. Ieteikums nāca no metodiķes vai vecākiem, un mums to nav grūti izdarīt. Kad jau kļūst slapjš, tad gan vedam lapas prom.

Ziemā mums ir arī sniega kaudzes – lielākās gar sētu, un arī tajās ļaujam bērniem izdauzīties. Bērni arī vizinās no kalniņa ar “ābolīšiem”. Taču mums te ir koki, tāpēc runājam ar vadību, ka šogad mēģināsim dabūt materiālu, lai apkārt priedēm uzliktu mīkstos aizsargus, jo daži bērni tomēr ir neapdomīgāki – ieskrienas un daudz neskatās, kur brauc. Jārūpējas, lai tiešām neieskrien kokā.

Mūsu bērnudārzā ir tradīcija katru gadu izlaiduma grupiņām iet ekskursijā pa visu bērnudārzu un apmeklēt telpas, kurās parasti neiet. Viņi atnāk arī pie mums tehniskajās telpās. Tad viņi jautā, kas mums tie ir par skapjiem – elektrības, signalizācijas, apziņošanas sistēmas. Daži jau pazīst elektrības zīmi, citi brīnās. Pastāstām, kas te ir. Ejot ekskursijā, bērni strādniekiem gādā arī dāvanīņas, zīmējumus.

Pagājušogad vecāki uzdāvināja dārzaugu kastes, un mēs iekārtojām katrai grupiņai savu kasti. Bija interesanti skatīties, ko katrs bērns un grupiņa tur grib stādīt – dilles, pupas, puķes. Daži bērni bija atturīgāki, bet citi uzreiz aktīvi darbojās. Mūsu pienākumos ietilpst arī šos sējumus laistīt. Bērni paši gan ar lejkannu laista, bet mēs ar šļūteni tomēr palīdzam. ☺

Kas ir tavā pirmsskolas skolotāja rokassomiņā?

Ja esi pirmsskolas skolotājs/a, kas 1. septembrī sāks darbu saskaņā ar pilnveidoto mācību saturu un pieeju pirmsskolā, – vai esi sagatavojies, lai dotos ceļā? Vai tev ir viss vajadzīgais darbam?

Atzīmē, kas ir tavā rokassomiņā. Neuztraucies, ja viss vēl nav sagādāts, – ir lietas, ko var sagādāt arī pa ceļam!

Dokumenti

- Pirmsskolas izglītības vadlīnijas

Uzziņas, atbalsta un iedvesmas avoti

- Mācību resursu krātuve mape.skola2030.lv (NB! Materiāli tiks publicēti augusta pēdējā nedēļā)
 - Pirmsskolas mācību programma
 - Skola2030 veidotie mācību un metodiskie līdzekļi pirmsskolas mācību programmas īstenošanai
 - Mācību satura un pieejas plānošana. Metodiskie ieteikumi pirmsskolas skolotājam
- Citi mācību resursi, ar kuru palīdzību var īstenot pirmsskolas izglītības vadlīnijas
- Labās prakses piemēri
- Pašmācību e-kurss pirmsskolas skolotājiem talakizglitiba.visc.gov.lv
- Skola2030 mājaslapa www.skola2030.lv
- Skola2030 YouTube kanāls www.youtube.com/skola2030
- Vebinārs bit.ly/vebinars_pirmsskola

Plāni un kartes

- Gada tematiskais plāns
- Mācību gada mērķi
- Saraksts ar vajadzīgajiem mācību līdzekļiem un piederumiem
- Pirmā temata plāns
 - plānotie bērnam sasniedzamie rezultāti
 - vajadzīgie materiāli
 - idejas, kā kopā ar bērniem grupā veidot mācīšanos veicinošu vidi

Attieksme

- Interese iepazīt bērnus, viņu intereses, vajadzības
- Mērķtiecība un sistemātiskums
- Vēlme plānot, īstenot, izvērtēt, uzlabot
- Gatavība sadarboties – ar bērniem, kolēģiem, vecākiem
- Gatavība mācīties kopā ar bērniem, kļūdīties un pilnveidoties
- Iepazīsti sevi! Apziņa par tikumiem, ko vēlamies demonstrēt bērniem: atbildība, centība, drosme, godīgums, gudrība, laipnība, līdzcietība, mērenība, savaldība, solidaritāte, taisnīgums, tolerance

Noderīgas lietas

- Blociņš un pildspalva, lai ikdienā vērotu bērnus un pierakstītu svarīgo, viņu intereses, izaugsmi
- Tēja un cepumi kopīgam brīdim kopā ar kolēģiem
- Ērts apģērbs telpām, laikapstākļiem atbilstošs āra apģērbs – lai piedzīvotu dienu un atklājumus kopā ar bērniem
- Kosmētikas maciņš: ar lūpukrāsu "Smaids", skropstu tušu "Ieinteresēts skatiens" un spoguļīti sauleszaķiem
- Aptieciņa: ar smaids papildporciju, pacietības pilieniem, neatlaidības tabletēm, mulsuma kļiedēšanas ledenēm un plāksīti "Ko darīt, ja nezini, ko darīt?"
- Telefona numuri ziņošanai kolēģiem, draugiem
-

Papildini sarakstu ar lietām, kas tev dod prieku un pārliecību darbā ar bērniem!

Ko bērni domā par skolotājiem?

Ko skolotāji dara vasaras mēnešos, kad bērni viņus nesatiek skolā? Atpūšas, lasa grāmatas, garlaikojas skolas kabinetos vai vienkārši guļ? Kādu skolotāju bērni vēlas sagaidīt septembrī? Dodos pie bērniem, kuri savā brīvlaikā izvēlējušies aktīvu atpūtu radošajā dienas nometnē «AKTĪVISTS RĪGA 2019». Viņi gan zinās pastāstīt! Sarunā piedalījās 1.-3. klases bērni un viens puisis, kurš šogad uzsāks mācības 1. klasē.

Apkopoja Mihails Basmanovs,
Skola2030 dabaszinātņu mācību jomas
satura izstrādes vadītājs

Ko skolotāji dara vasarā? Brauc, priecājas un gatavo skolēniem uzdevumus!

Man liekas, ka skolotāji vasaras pašā sākumā, jūnijā, kādas divas nedēļas strādā ar bērniem, kuriem ir vasaras darbi, kuri kaut ko nepaspēja izdarīt pa gadu. Un tad viņi sēž un māca. Un tad viņi taisās kaut kur aizbraukt tālāk prom. Vai arī palikt tepat Latvijā, ja negrib tālāk no skolas braukt. Vienkārši braukā visur, kur viņi grib, bet tikai ar vienu norunu – ka nedrīkst aizmirst, kā jārežķina, jāraksta un jādzied.

Es domāju, ka skolotāji vasarā meklē visādas interesantas lietas, kas bērniem būs jāmācās. Jo kad ir mācības, tad skolotājiem nav laika to darīt, viņi labo mūsu darbus un katru dienu strādā.

Viņi var aizbraukt, piemēram, uz jūru, un, ja ir auksts, tad uz laukiem. Vai arī lidot aiz kalniem vai iet uz kafejnīcām, ballītēm. O! Viņi taču var svinēt Jāņus! Vienkārši izpriecāties. Kad skolēnu nav, viņi var priecāties.

Es domāju, ka skolotāji, kad iet uz jūru, tad viņi kaut ko pa ceļam izpēta, lai pēc tam skolā par to var paprasīt sa-
viem skolēniem. Skolotāji, kad iet kaut kur, visu laiku mums
kaut ko izdomā.

Skolotāji jūnija sākumā strādā un tikai pēc tam atpūšas. Viņi nedrīkst atpūsties, ja direktors vēl ir skolā.

Kādu skolotāju gribētu sagaidīt septembrī? Jauku, nebaidās no pelēm un skaistā kleitā

Ļoti gribu, lai skolotājs atnāktu laimīgs, tāpēc ka viņam bija vasara.

Gribu, lai skolotāja nāk un mums uzdod ne jau tādus pusgarlaicīgus jautājumus, bet daudz interesantākus. Viņa var pajautāt jautrus jautājumus, arī dīvainus jautājumus, piemēram, kā hameleons maina krāsu? Esmu redzējis, bet kā viņš to dara, būtu interesanti uzzināt. Ar kādām lietām, kādiem orgāniem viņš to izdomā un dara? Ar acīm vai ar prātu? Varbūt viņam ir kāda slepena vieta, par kuru mēs tagad nezinām. Kāpēc cilvēks nevar tā mainīt savu krāsu? Varbūt es varētu paslēpties pie sienas un uzreiz mācīties, piemēram, 10. klasē.

Skolotājiem būtu svarīgi iemācīties savaldīties. Bērni noteikti skries pa skolu, jo bērniem vajag kaut kur skriet. Kad viņi pieaugs, tad viņi vairs to nedarīs, bet, kamēr viņi vēl ir mazie, ar to ir jāsamierinās.

Man ir bail no visādiem hameleoniem, ķirzakām un zirnekļiem. Es gribētu, lai skolotāja ir laimīga un bērniem nav bail no viņas, un lai nav grūti mācīties. Vēl skolotāja nedrīkst baidīties no tarakāniem un pelēm.

Gribētu, lai skolotāja nāk ar uzdevumiem, kur jāmeklē vārdi, un tad mēs sacenstos ar citiem, kurš vairāk vārdus sameklēs. Bet tad skolotājam jāsapratavo tādi interesanti vārdu uzdevumi un krustvārdu mīklas.

Atceros, kad gāju uz pirmo klasi, pirmajā dienā skolotāja mums lika skraidīt pa skolu. Mēs meklējām visādas zīmītes un arī citus skolotājus, un pat direktoru atradām.

Es gan pirmajā klasē pirmajā dienā vienkārši aizgāju, kādas divas stundas nosēdēju un tad gāju uz mājām. Lai kam skolotāja nepaspēja sagatavot mums interesantus uzdevumus vai labirintu, kur mēs varētu paskraidīt. Kad sākās normālas dienas, tad man bija interesantāk.

Es tikai iešu pirmajā klasē un domāju, ka man nebūs tādas skolotājas kā jums. Man būs cita. Jo viņa, starp citu, jau tagad izskatās ļoti jauka un arī tāda ir, es viņu redzēju. Viņai ir sarkanīgi, oranži mati, un viņai patīk smieties. Es domāju, ka viņa mīl bērnus un prot vingrot.

Skolotājiem vispār jābūt jaukiem, un viņi nedrīkst sadusmoties par niekiem, piemēram, par to, ka bērns nevar uzrakstīt pareizi burtu vai kaut ko nezina, vai nevar pateikt. Tad skolotājam vienkārši būtu jāpamudina un "jāuzliesmo", lai bērns varētu saņemties un stundā mācīties vairāk, un to visu izdarīt. Bet skolotājs par to bērnam varētu iedod konfekti vai ko mīļu un jauku. Var jau tās konfektes neēst, vienkārši sakrāt ballītei, dzimšanas dienai vai vārda dienai, pat Ziemassvētkiem vai Lieldienām, un dot citiem bērniem. Tad vispār var nepirkt končas un netērēt naudu, bet ar smadzenēm un prātu pats tās nopelnīt. Tā ir forša ideja!

Pirmajā skolas dienā taču neko nemācīsies, tāpēc skolotāji var neuztraukties. Jābūt vienkārši priecīgi un laimīgi, ka viņa mūs redz. Un viņa varētu atnākt jaunajā kleitā kā princese. Man patīk, ka skolotājai ir skaista kleita. Arī bīksēs var, ja vajag daudz skraidīt pa klasi.

Kam ir jābūt skolotāja somā? Vismaz grāmatām, atslēgām un ūdenim

O! Es zinu! Pirmkārt, somā jābūt visam, kas skolotājam ir vajadzīgs – piemēram, visas grāmatas visos mācību priekšmetos tajā dienā, lai mācītu. Arī visādiem telefoniem, lai zvanītu pēc palīdzības. Otrkārt, jābūt pildspalvai, pie tam vairākās krāsās, ar ko labot mūsu kļūdas, tikai ne sarkano. Man nepatīk sarkans! Arī manai vecmāmiņai nepatīk, ja visi pieraksti sarkanā. Jābūt bloknotam ar rūtiņām, kurā skolotāja visu rakstīs un kur pierakstīti visādi uzdevumi bērniem. Vēl ir vajadzīga maza kastīte, kurā ielien A4 lapas, kurā tiks visādas bērnu darbus un arī visādas skolai vajadzīgus papīrus. Ir svarīgi, lai nekas nepazūd.

Vēl ļoti svarīgi – somā jābūt mājas atslēgām. Savādāk kaut kur iesprūdis un dzīvos skolā. Bet klases atslēgas nevajag, tās pie dežuranta var paņemt.

Somā jābūt arī dzeramajam. Tā mums mācīja – ja tu tālu dodies, tad tavā somā ir jābūt ūdenim. Arī skolotāja ir cilvēks, un viņai vajag ūdeni.

Vai skolotājam vajag mācīties?

(Vienā balsī ļoti pārliecinoši visi bērni saka: "Jāāāāā!!!!")

Skolotājam visu laiku vajag mācīties, piemēram, kā sarunāties ar bērniem, jo ar bērniem tu nevari runāt kā ar

Līdzšinējie izdevuma "Domāt. Darīt. Zināt" numuri www.skola2030.lv

pieaugušajiem. Mēs vēl daudz ko nezinām, bet skolotāji domā, ka mēs visu saprotam.

Jāmācās jaunas lietas, ko bērniem uzdot. Piemēram, par ķirzakām, rajām, varavīksni vai to, kā ūdens tika radīts.

Skolotājiem ir jāiemācās, kā sagatavot kontroldarbus, kādiem uzdevumiem tur ir jābūt, lai skolēniem nav grūti tos pildīt un lai nav bail no tiem.

Domāju, ka jāiemācās pareizi runāt. Nav jāšļupst un nevajag kliegt, citādi bērni arī mācīsies tā nepareizi runāt.

Skolotājiem būtu svarīgi iemācīties savaldīties. Bērni noteikti skries pa skolu, jo bērniem vajag kaut kur skriet. Kad viņi pieaugs, tad viņi vairs to nedarīs, bet kamēr viņi vēl ir mazie, ar to ir jāsamierinās.

Sarunu noslēdzot, aicināju bērnus nosaukt svarīgāko, kas jāpagūst, lai skolotāji būtu gatavi jaunajam mācību gadam.

Par iespēju satikties un sarunāties ar bērniem pateicamies dienas nometnes "AKTĪVISTS RĪGA 2019" kolēģiem: vadītājam Jurijam Zundem-Zakevičam un skolotājām Nadeždai, Natālijai un Olgai, kā arī pašiem bērniem: Markam, Ketijai, Andželīnai, Sebastjanam, Ralfam, Vadimam, Justinam un Valdim. ☺

Vai jūsu klasē ir bērni, kuriem ir viedoklis un kuri grib ar to dalīties? Aicinām pieteikt savu klasi sarunai par aktuālām tēmām un mācīšanos!

Rakstiet mums: info@skola2030.lv (ar norādi "DDZ redakcijai")!

Cienijamo Skolotāj, vai esi gatavs/a 1. septembrim? Pārbaudi, kas tev vēl jāizdara!

- ✓ Paspēt apmeklēt kādu teātra izrādi, koncertu, kino vai kafejnīcu.
- ✓ Pārskatīt savu garderobi un izvēlēties visskaistāko apģērbu.
- ✓ Ieskatīties somā, vai tur ir viss, kas nepieciešams šajā dienā: grāmatas, telefoni, pildspalvas.
- ✓ Sameklēt interesantu uzdevumu pirmajai skolas dienai.
- ✓ Pārliicināties, vai esi laimīgs un proti smaidīt.

Publicēs pirmsskolas mācību programmu un pamatizglītības mācību priekšmetu programmas

Lai piedāvātu atbalstu pirmsskolu un skolu skolotājiem pilnveidotā mācību satura un pieejas īstenošanai, *Skola2030* veido mācību programmu paraugus. Šo programmu atvēršanai notiks tiešsaistes vebināri, pēc kuriem programmas būs pieejamas skolotāju lietošanai *Skola2030* mācību resursu krātuvē. Pirmsskolas mācību programmas atvēršanas vebinārs notiks **pirmdien, 26. augustā, pulksten 15.00**. Pamatizglītības mācību priekšmetu programmu atvēršanas vebināri notiks septembrī. Sekojiet informācijai *Skola2030* mājaslapā un *Facebook*.

Atbalsts tehnoloģiju mācību jomas skolotājiem

Šā gada rudenī *Skola2030* uzsāks profesionālās pilnveides mācības 1200 tehnoloģiju mācību jomas skolotājiem visā Latvijā, lai sekmīgāk uzsāktu pilnveidotā mācību satura īstenošanu no jauna izveidotā mācību jomā. Saskaņā ar valsts pamatizglītības standartu ar tehnoloģiju mācību jomu saistītos skolēnam sasniedzamos rezultātus skolēni apgūs trīs mācību priekšmetos: "Dizains un tehnoloģijas", "Datorika" un "Inženierzinības". Savukārt plānots, ka vidusskolā skolēni varēs izvēlēties apgūt "Datoriku" vai mācīties "Dizainu un tehnoloģijas" vai "Programmēšanu" gan optimālajā, gan augstākajā līmenī. Sekojiet informācijai par registrāciju kursiem *Skola2030* mājaslapā.

Skolotāju profesionālajā pilnveidē iesaistās arī informācijas un komunikācijas tehnoloģiju nozares pārstāvji. 26. augustā mācības uzsāks pirmo 30 dalībnieku grupa – tā piedalīsies IT izglītības fonda Start(IT) bezmaksas programmēšanas kursos skolotājiem ar priekšzināšanām, kas vidusskolā plāno mācīt programmēšanu augstākajā mācību satura apguves līmenī. Mācības turpināsies līdz 2020. gada martam. Līdzīgas mācības turpmāk plānots piedāvāt arī plašākam skolotāju lokam. IT izglītības fonds Start(IT) 26. augustā organizē arī datorikas skolotāju konferenci, lai datorikas skolotāji labāk sagatavotos jaunajam mācību gadam.

Turpināsies pasākumi pašvaldībām mācību satura un pieejas ieviešanas atbalstam

Šajā mācību gadā *Skola2030* turpinās rīkot informatīvus seminārus pašvaldību izglītības jomas vadītājiem un pašvaldību nominētajiem mācību jomu koordinatoriem, to skaitā pirmsskolas un sākumskolas mācību jomu koordinatoriem. Pirmais seminārs pašvaldību izglītības jomas vadītājiem notiks oktobrī. Mācību jomu koordinatoru semināri notiks šī gada oktobrī un 2020. gada pavasarī.

Pašvaldību deleģētajiem mācību jomu koordinatoriem ir nozīmīga loma pilnveidotā mācību satura un pieejas īstenošanā. Viņi savā administratīvajā teritorijā vada, virza, koordinē un atbalsta sadarbību starp attiecīgajā mācību jomā iesaistītajiem mācību priekšmetu skolotājiem, organizē daudzveidīgus pedagogu sadarbības veidus, konsultē un atbalsta skolotājus, apzinot iespējas

Seminārs pašvaldību izglītības jomas vadītājiem un speciālistiem š.g. maijā

un izaicinājumus un meklējot risinājumus pedagogiskās prakses pilnveidei, apzina un popularizē labās prakses piemērus mūsdienīgas lietpratības izglītībai savā reģionā, organizē jaunā mācību satura apspriešanu, ideju, priekšlikumu un jautājumu nodošanu mācību satura izstrādātājiem un sniedz atgriezenisko saiti. Mācību jomu koordinatori ir aicināti dalīties iegūtajā informācijā ar savas pašvaldības skolu skolotājiem. Tāpat arī skolotājus pašus aicinām interesēties par aktualitātēm savā mācību jomā, jautājot koordinatoriem.

Turpinās mācību satura un pieejas aprobācija skolās

Šajā mācību gadā *Skola2030* turpinās sadarbību ar pilnveidotā mācību satura ieviešanu, kā arī mācību līdzekļus un padziļināto kursu programmas. Īpašu uzmanību pievēršim labās prakses piemēru

apzināšanai un popularizēšanai.

Uzsākot jauno mācību gadu, pilotiskolas izvirza prioritāros mērķus skolēnu mācīšanās uzlabošanai un sistemātiski strādā, lai tos īstenotu, tostarp kopīgi plāno mācību saturu skolas līmenī un aprobē mācību līdzekļus. Visu mācību gadu pilotiskolu skolotāji piedalīsies aprobācijas semināros, un skolas apmeklēs *Skola2030* kuratori. Augusta beigās notiks seminārs skolotājiem, kuri šajā mācību gadā aprobēs vidusskolas padziļināto kursu programmas.

Par vērtībām izglītībā

Kā vērtības skolā un klasē palīdz īstenot mācību saturu un pieeju, un par skolas kā organizācijas lomu vērtību iedzīvināšanā un uzturēšanā bērnos un jauniešos – par to šoruden gaidāmajā *Skola2030* konferencē. Sekojiet informācijai www.skola2030.lv un *Facebook/Skola2030*. Konferencē norisi būs iespējams vērot tiešraidē.

Atmiņa kā dzīvē lietojamu zināšanu pamats

Vai bērnam, beidzot pirmsskolu,
jāprot lasīt, rakstīt un rēķināt?

Ieteikumi, kā gatavoties pārmaiņām.

Lasi:
http://bit.ly/DDZ_vasaras_spezializlaidums

Skola2030 – atbalsts mācību pieejas maiņai

Valsts izglītības satura centra (VISC) īstenotā projekta “Kompetenču pieeja mācību saturā” mērķis ir izstrādāt, aprobēt, pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai vecumā no 1,5 gada līdz 12. klasei, kā rezultātā skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

DOMĀT. DARĪT. ZINĀT.

www.skola2030.lv

©Valsts izglītības satura centrs | Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē